

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních
textech zaměřených na oblast: "Bezpečnost potravin"

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autorka práce: Zdeňka Topinková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 4.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, v červenci 2013

Zdeňka Topinková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. PhDr. Janu Radimskému, Ph.D. za jeho ochotu, trpělivost, čas věnovaný konzultacím a cenné rady, kterými přispěl ke zpracování této bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá francouzskou a českou terminologií evropských legislativních textů zaměřených na oblast „Bezpečnost potravin“.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část, teoretická, obsahuje několik kapitol, ve kterých se postupně zabývá základními překladatelskými postupy a důležitými pojmy pro mou bakalářskou práci. Dále představuje program ParaConc, který je pro zpracování tohoto tématu naprosto nezbytný, zjednodušeně popisuje práci s vybranými legislativními texty a vznik korpusu.

Druhá část, praktická, je zaměřená na práci s korpusem – výběr klíčových slov, kolokací, vyhledání jejich překladů a hlavně zkoumání adekvátnosti jednotlivých překladů.

ANNOTATION

This thesis deals with French and Czech terminology European legislative texts aimed at the section "Food Safety".

The work is divided into two main parts. The first part, theoretical, contains several chapters which are focused on the basic translation techniques and linguistic terms which are very important for my bachelor thesis. Furthermore there is a short presentation of the software program ParaConc which is absolutely necessary, simply description of the work with selected legislative texts and the formation of the corpus.

The second part, practical, is focused on the work with the created corpus - a selection of key words, collocations, find their translations, mainly examination of the adequacy of the translations.

OBSAH

ÚVOD	9
1. PRÁVNÍ PŘEKLAD	10
1.1. Vnitrojazykový (intrasémiotický) překlad.....	10
1.1.1. Metody vnitrojazykového překladu.....	11
1.2. Mezijazykový překlad	13
2. PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY	14
2.1. Transpozice.....	14
2.1.1. Transpozice slovního druhu	14
2.1.2. Transpozice syntaktická	15
2.1.3. Transpozice francouzského substantiva do češtiny	16
2.2. Koncentrace a diluce.....	16
2.3. Étoffement a dépouillement	17
2.3.1. Příčestí minulé (participe passé).....	17
2.3.2. Příčestí přítomné (participe présent)	17
2.3.3. Vztažná věta	18
2.3.4. Infinitiv.....	18
2.3.5. Substantivum.....	18
2.4. Modulace	19
3. DŮLEŽITÉ POJMY	20
3.1. Termín.....	20
3.2. Kolokát.....	21
4. KORPUS	21
4.1. Typy korpusů	23

4.1.1.	Časové rozpětí	23
4.1.2.	Počet jazyků.....	23
4.1.3.	Forma	23
4.1.4.	Specifičnost.....	24
5.	KOLOKACE	24
5.1.	Typy kolokací	25
5.1.1.	MI – score (index vzájemné informace)	26
5.1.2.	T – score (t-test)	26
5.2.	Shrnutí využití kolokací	27
6.	VÝBĚR TEXTŮ	27
7.	ZPRACOVÁNÍ TEXTŮ	31
7.1.	ParaConc	31
8.	STRUKTURA KOLOKACÍ PODLE SLOVNÍCH DRUHŮ	32
9.	TERMINOLOGICKÉ DATABÁZE.....	35
9.1.	Databáze IATE (InterActive Terminology for Europe)	35
9.2.	ISAP (Informační systém pro aproximaci práva)	35
10.	PŘEKLADY	36
10.1.	Adekvátní překlad – kolokace s jedním možným překladem	36
10.2.	Kolokace s více možnými překlady	46
10.3.	Nepřesné překlady	57
10.4.	Překlady chybné	61
ZÁVĚR.....	65

RÉSUMÉ	67
11. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
12. PŘÍLOHY	71
12.1. Seznam všech použitých kolokací	71
12.2. Použité zkratky	73

Úvod

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza odborných termínů pocházejících z evropských legislativních textů zaměřených speciálně na oblast: „Bezpečnost potravin“. Všechny použité texty jsou dostupné na stránkách EUR-LEX v obou požadovaných jazycích.

V první části své práce se zaměřím na základní překladatelské postupy, kterými se musí každý překladatel řídit, a uvedu příklady ze slovních spojení používaných právě v oblasti bezpečnosti potravin. V dalších kapitolách definuji podstatné pojmy z korpusové lingvistiky. Neméně důležitá je také kapitola věnovaná programu ParaConc, který je nezbytný pro zpracování legislativních textů a následné vytvoření paralelního korpusu.

Po úspěšném vytvoření paralelního korpusu přistoupím k druhé části bakalářské práce, která je více prakticky zaměřená. Po vybrání vhodných klíčových slov a k nim patřícím kolokacím se budu věnovat samotným překladům, které jsou nepochybně ústřední částí celé práce. Pomocí vyhledávání v programu ParaConc najdu všechny použité překlady kolokací. Na základě terminologických databází, zakladatelských smluv EU a vlastního úsudku rozdělím překlady na adekvátní (s jedním nebo více přípustnými překlady), nepřesné a neadekvátní. Pomocí úryvků z mnou vybraných legislativních textů odůvodním, proč jsem se rozhodla pro zařazení právě do té konkrétní kategorie. V úvahu budu brát nejen správnost překladu na první pohled ale také kontext, ve kterém se kolokace vyskytuje.

Nakonec shrnu výsledky mé práce do závěru v českém jazyce a do *résumé* ve francouzském jazyce.

1. Právní překlad

Právní překlad má v současnosti velký a stále rostoucí význam. Hlavní příčinou je zejména vstup do Evropské unie, který sebou přináší právo evropské a jeho překlady do jazyků členských zemí. Překlad z výchozího do cílového jazyka nikdy není jednoduchý a při překladech legislativních textů to platí dvojnásob, kdy se překladatel často setkává s terminologickými problémy. Každý stát má svá vlastní specifika, své vlastní termíny a názvy institucí, které musíme při překládání zohledňovat.

„Právní jazyk je z funkčního hlediska prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Ze systémového hlediska je součástí každého spisovného jazyka. Z obsahového hlediska je právní jazyk znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty – jazykové šablony) nebo celé věty.“¹

Právní jazyk užívá veškerá slova a slovní druhy, které jsou součástí spisovné češtiny s výjimkou citoslovců. Podle Michala Tomáška² má právní slovní zásoba hlavní tři části:

- 1) právní termíny (zákon, právo, trestný čin, věcné břemeno)
- 2) slovní spojení (přijmout zákon, vynést rozsudek)
- 3) jazykové šablony (zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení)

1.1. Vnitrojazykový (intrasémiotický) překlad

Intrasémiotický překlad udává význam právním projevům a to zejména pro další využití, respektive pro mezijazykový překlad. Dá se tedy říci, že právním projevům dává jejich skutečný význam.

¹ TOMÁŠEK, M.; *Překlad v právní praxi*. Linde Praha a.s., 1998, ISBN 80-7201-125-1, s. 22

² TOMÁŠEK, M.; *Překlad v právní praxi*. Linde Praha a.s., 1998, ISBN 80-7201-125-1, s. 43

1.1.1. Metody vnitrojazykového překladu

Za metody jsou považované činnosti, které nás dovedou k předem stanovenému cíli. Pokud tuto definici aplikujeme na překlad, jedná se o činnost, která vede ke správnému a kvalitnímu překladu nějakého právního projevu. Jelikož dochází k neustálým pokrokům ve vývoji jazyka, vyvíjí se také nové metody. Podle Michala Tomáška³ se v současnosti můžeme setkat s pěti různými metodami, jimiž jsou:

- 1) metoda sémantická
- 2) metoda logická
- 3) metoda systémová
- 4) metoda historická
- 5) metoda geografická

- sémantická metoda

Tato metoda je první a naprosto nezbytná při tvorbě právního překladu. Nelze ji přeskočit ani obejít, protože díky ní se poznává obsah neboli význam právních projevů. Bohužel sémantická metoda sama o sobě je nedostatečná. V odborném překladu nestačí rozpoznat obsah komunikace. Po této metodě tedy následují další kroky, kdy se uplatňují následující metody vnitrojazykového překladu.

- logická metoda

Po zjištění základního významu pomocí předcházející metody překladatel využívá logickou metodu pro zjištění logických souvislostí právního projevu. Překladatel musí znát právní logiku, aby byl schopný správně určit logickou konstrukci a nedošlo tak ke zkreslení informací, které musí přenést z výchozího jazyka do cílového.

- systémová metoda

Hlavním cílem této metody je co nejlépe popsat základní tři aspekty, aby sloužily k následnému překladatelskému postupu. Tyto aspekty jsou následující:

- strukturálně funkcionální – zařazení právního projevu do určité struktury, která je poté využita pro překladatelský postup

³ TOMÁŠEK, M.; *Překlad v právní praxi*. Linde Praha a.s., 1998, ISBN 80-7201-125-1, s. 52 - 88

- komunikační – odhalení vazeb právního jazyka s jinými systémy (např. s právními jazyky jiných národů)
- Integrační – zabývá se faktory, které spojují systém, je tedy nejdůležitější, protože vytváří konečný celek

- historická metoda

Tato metoda zkoumá historický vývoj právního jazyka, užívání (popř. neužívání) archaismů v dnešní době tak, aby adresát rozuměl dané informaci a správně pochopil její význam. Historická podmíněnost má buď přechodný, nebo trvalý dopad. Přechodný dopad znamená, že termín je používán pouze po přechodnou dobu a po určitém čase se stane archaismem, tudíž se dále v překladech nepoužívá. Zatímco trvalý dopad znamená uchycení daného výrazu a následného rozšíření za hranice státu (např. boycott z anglického jazyka).

- geografická metoda

Právní projev je vždy prezentován v národním jazyce nebo státním jazyce. Z geografického hlediska mohou vzniknout tři případy:

- právo jednoho státu je vyjádřeno jedním jazykem – vnitrojazykový překlad je jednoznačný (ČR, Polsko)
- právo jednoho státu je vyjádřeno více jazyky – situace například v bilingvních zemích (Kanada – angličtina, francouzština; Švýcarsko – němčina, francouzština)
- právo různých států je vyjádřeno jedním jazykem problematika různých variant jednoho jazyka v různých státech (Francie – Lucembursko – Belgie – Kanada)

1.2. Mezijazykový překlad

Mezijazykovým překladem se rozumí překlad z výchozího jazyka do jazyka cílového. V překladu právního projevu se ovšem setkáváme s řadou komplikací. Hlavním problémem je různorodost jednotlivých právních systémů. Při komparaci dvou právních systémů se setkáme s množstvím odlišností, čímž se překlad do cílového jazyka stává obtížnější. Z toho důvodu se překladatel musí orientovat v právním systému výchozího jazyka i jazyka cílového.

Dalším problematickým bodem jsou jazykové odlišnosti. Existují sice právní terminologické slovníky, ale ani ty bohužel nejsou plně dostačující. Překladatel si tedy musí dát pozor, aby se mu podařilo převést text a sdělení zůstalo neporušené.

Existuje množství teorií a zásad správného odborného překladu. Každý překladatel právních projevů se musí řídit základními třemi požadavky:⁴

- nepřekládat, nýbrž vyhledat odpovídající řešení na úrovni cílového jazyka. Tu je na místě poukázat především na nutnost porovnat řešení ve výchozím i v cílovém jazyce pomocí vnitrojazykového překladu
- vytvořit nový termín je na místě tam, kde není odpovídající termín v cílovém jazyce nebo tam, kde dosavadní termín nevyhovuje obsahově. Přitom je nutno přihlížet k vnitřním zákonitostem jazyka a k dosavadní soustavě terminologie v cílovém jazyce tak, aby byl nově vytvořený termín ústrojný a úkonný
- při překládání slovních spojení a víceslovných termínů je nutné dbát na rozdílnost terminologických soustav, zejména na jejich lexikálně sémantické odlišnosti

Z těchto tří požadavků M. Tomášek vyvozuje nejvíce problémové okruhy pro překlad terminologických součástí právních projevů:

⁴ TOMÁŠEK, M.; *Překlad v právní praxi*. Linde Praha a.s., 1998, ISBN 80-7201-125-1, s. 91

- ekvivalentnost ekvivalentů – při překládání právních pojmů a názvu institucí, kdy je nutno dosadit odpovídající termín v cílovém jazyce (Rada bezpečnosti, vlastnictví, manželství)
- překlad bezekvivalentní terminologie – vytvoření smysluplného, srozumitelného a gramaticky správného výrazu v cílovém jazyce

2. Překladačské postupy

Přestože má překlad legislativních textů řadu specifik, musí se řídit obecnými zásadami překladačských postupů. Pouze v omezeném počtu případů je možné použít doslovný překlad. Překladačské jednotlivé postupy kombinují podle potřeby.

2.1. Transpozice⁵

2.1.1. Transpozice slovního druhu

Při transpozici slovního druhu se nemění sémantická stránka sdělení. Obsah je v cílovém jazyce vyjádřený jiným slovním druhem než v jazyce výchozím.

- **Jednoduchá**

Při jednoduché transpozici dochází k transpozici jednoho slovního druhu.

Př. Un local d'entreposage, un échantillon de contrôle, zone de production.

Ve výše zmíněných případech je francouzské substantivum přeloženo do českého jazyka jako adjektivum. V češtině by tyto kolokace po překladu pomocí transpozice zněly: *skladovací prostor, kontrolní vzorek, produkční oblast.*

- **Vícenásobná**

Transpozice dvojnásobná (popř. několikanásobná) převede do cílového jazyka více slov odlišným slovním druhem.

⁵ TIONOVÁ, A.; *Francouzština pro pokročilé*. Nakladatelství LEDA spol. s r. o., 2000, ISBN 80-85927-80-2, s. 410 – 420.

Př. Travailler avec une grande précision.

V tomto případě by byl pochopitelný i doslovný překlad – *pracovat s velkou přesností*, ale je možné využít dvojnásobné transpozice a větu přeložit – *pracovat velmi přesně*. Adjektivum *grand* a substantivum *précision* se změni v adverbia.

U dvojnásobných transpozic je ve většině případů jedna primární a druhá sekundární. Zde je primární *précision*, protože *grand* pouze udává míru té přesnosti.

2.1.2. Transpozice syntaktická

Při syntaktické transpozici se měni celé větné členy nebo slovesný rod. Nejčastější syntaktickou transpozicí je právě změna rodu u slovesa nebo vyjádření větného členu pomocí vedlejší věty.

- **Transpozice aktivního/pasivního⁶ rodu slovesa**

Pasivní konstrukce ve výchozím jazyce je vyjádřena aktivním rodem slovesa nebo aktivní konstrukce ve výchozím jazyce se v cílovém jazyce přeloží jako pasivum.

př. le budget général de l'Union européenne a été arrêté par l'autorité budgétaire

Při překladu můžeme zachovat trpný rod, který byl použitý ve výchozím jazyce, překlad by tedy zněl: *souhrnný rozpočet EU byl přijat rozpočtovým orgánem*. Pokud bychom použili syntaktickou transpozici, bylo by nutné změnit rod slovesa a překlad by se změnil takto: *rozpočtový orgán přijal souhrnný rozpočet EU*.

př. le document d'orientation qui a été rédigé par le CSAH (CSAH vypracovalo pokyny)

⁶ Pasivní rod = trpný rod

př. *la directive a été adoptée par le Parlement européen* (Evropský parlament přijal směrnici)

- **Transpozice větného členu za větu vedlejší**

Při použití tohoto typu transpozice se nejčastěji zaměňuje větný člen za celou větu vedlejší (*je ne regrette pas mon refus*). Nejčastěji dochází k záměně substantiva popř. adjektiva za vedlejší větu.

př. *les produits transformés* (výrobky, které byly zpracované)

2.1.3. Transpozice francouzského substantiva do češtiny

O francouzštině se říká, že má víceméně nominální charakter. Používá tedy substantiva daleko častěji než ostatní jazyky a zní poměrně elegantně. Stejně to platí i ve srovnání s českým jazykem, který dává přednost vyjádření slovesem, i když ve francouzském jazyce je použito substantivum. Tyto aspekty je nezbytné brát v úvahu při překladu, abychom dosáhli smysluplného textu v cílovém jazyce.

př. *les produits sont congelés jusqu'à leur arrivé dans le premier établissement* (výrobky jsou rozmrazené, když jsou dopraveny do prvního zařízení)

2.2. Koncentrace a diluce⁷

Při použití těchto dvou překladatelských postupů dojde buď k zúžení, nebo rozšíření překládaného textu. Pokud se obsah v cílovém jazyce snažíme shrnout do menšího počtu lexikálních jednotek, používáme postup, který se nazývá koncentrace. V opačném případě, kdy se počet slov zvyšuje, je použita diluce.

př. *le lieu de la mise à mort* (místo usmrcení) → koncentrace

př. *le lieu de travail* (pracoviště) → koncentrace

př. *réexporté* (znovu vyvážené) → diluce

⁷ TIONOVÁ, A.; *Francouzština pro pokročilé*. Nakladatelství LEDA spol. s r. o., 2000, ISBN 80-85927-80-2, s. 425 – 427.

2.3. Étoffement a dépouillement⁸

Étoffement a dépouillement jsou překladatelské postupy, které jsou úzce spjaty s předložkami. Nejfrekventovanějšími předložkami ve francouzštině jsou *à* a *de*. Ani jedna bohužel není plnovýznamová, tudíž neuvádí žádný konkrétní obsah. Pokud tedy chceme při překladu upřesnit význam, který mají vyjadřovat, je dobré použít překladatelského postupu étoffement a doplnit je tak o slovo plnovýznamové. Opakem étoffement je překladatelský postup dépouillement, který se častěji objevuje při překladu z francouzštiny do češtiny. Nejčastější způsoby užití étoffement jsou pomocí příčestí minulého, příčestí přítomného, vztažné věty, infinitivu a substantiva.

2.3.1. Příčestí minulé (participe passé)

Př. *un accord bilatéral conclu entre la Communauté ou l'un de ses États membres et un pays tiers*

V předcházející větě je použité příčestí minulé, které upřesňuje význam předložky *entre*. Při překladu do francouzštiny tedy došlo k posílení významu, zatímco v českém jazyce se častěji setkáme s jednoduchým překladem: *dvoustranná dohoda mezi Společenstvím nebo jedním z členských států a třetí zemí*.

Př. *l'article consacré au principe de subsidiarité*

Rodilí mluvčí by v tomto případě doslovný překlad pravděpodobně nepoužili. Z toho důvodu je třeba aplikovat překladatelský postup. Uplatněním dépouillement získáme sémanticky správný překlad: *článek o zásadě subsidiarity*.

2.3.2. Příčestí přítomné (participe présent)

Př. *la proposition tendant à constituer un comité*

Podtržený výraz posiluje význam obvyklé a neplnovýznamové předložky. Do českého jazyka ale není nutné toto spojení doslovně překládat. Právě naopak se dává přednost vyjádření: *návrh na zřízení výboru*, kdy je celé spojení nahrazeno jednoduchou a krátkou předložkou.

⁸ TIONOVÁ, A.; *Francouzština pro pokročilé*. Nakladatelství LEDA spol. s r. o., 2000, ISBN 80-85927-80-2, s. 437 – 439.

Př. *des projets pilotes visant à tester des nouvelles méthodes*

Podobně jako u předchozího překladu je možné přeložit větu : *pilotní projekty na testování nových metod.*

Příklady dokazují to, co jsem již zmínila na začátku kapitoly o *étoffement* a *dépouillement*. Posilování předložek častěji využijeme ve francouzském jazyce a je třeba tento aspekt zohlednit i při překladu z jakéhokoliv jiného jazyka do francouzštiny

2.3.3. Vztažná věta

Př. *les personnes qui ont suivi l'une des deux formations*

V tomto případě francouzština preferuje použití vztažné věty vedlejší před obyčejnou předložkou *avec*. Celá fráze zní elegantněji, ale zároveň je její obsah přesnější. Do českého jazyka je možné větu přeložit: *osoby s jedním z těchto dvou vzdělání.* Opět je tedy výraz posílen směrem do francouzského jazyka.

2.3.4. Infinitiv

Př. *ils peuvent prendre part aux travaux*

Dalším typem posílení předložek může být pomocí infinitivu. Tuto větu bychom mohli do českého jazyka přeložit: *mohou být součástí prací.*

2.3.5. Substantivum

Jak již bylo řečeno, francouzština používá substantiva mnohem častěji než ostatní jazyky. V tomto případě se pojí s předložkou a vytváří tzv. předložkové spojení.

Př. *des produits d'origine animale en provenance de pays tiers*

Výše zmíněné předložkové spojení vyjadřuje místo původu. Opět rozvíjí jednoduchou předložku. V tomto případě se jedná o předložku *de*. Do českého jazyka je tato věta překládána jako *produkty živočišného původu z třetích zemí.*

2.4. Modulace⁹

Modulace je typ překladatelského postupu, který se řídí zejména specifiky jednotlivých jazyků, abychom docílili nejen gramaticky správného překladu. Dochází tedy k obměně výpovědi pomocí změny zorného úhlu tak, aby překlad neodporoval duchu cílového jazyka. Modulaci můžeme rozdělit na lexikální a syntaktickou. Lexikální se týká pouze jednotlivých slov, zatímco syntaktická modulace se může týkat celé větné konstrukce. Použití modulace nemusí být vždy povinné, ale v některých případech je naprosto nezbytná např. *Faculté des Lettres (Filozofická fakulta), nature morte (zátiší)*.

Existuje velké množství různých modulací. Zmínila bych tedy pouze některé z nich, které se používají při překládání nejčastěji.

- **Antonymická modulace**

Při antonymické modulaci dochází k negování významu. Typickým případem je české „*vzhůru nohama*“. Tento výraz se doslovně přeložit ani nedá a ve francouzském jazyce pro něj existuje slovní spojení „*La tête en bas*“.

- **Modulace konkrétního/abstraktního**

Při použití tohoto typu modulace je slovo v jednom jazyce vyjádřeno pojmem konkrétním, zatímco v překladu je význam slova abstraktní. Jako příklad můžeme uvést „*pozvedla k němu oči*“, které ve francouzštině vyjádříme jako „*elle levait vers lui son regard*“. V českém jazyce jsou oči konkrétním podstatným jménem. Zatímco francouzské *regard*, přeložíme jako pohled, který patří do abstraktních substantiv.

- **Modulace na základě synekdochy**

Modulace na základě synekdochy zaměňuje při překladu část za celek, nebo naopak celek za část tak, aby v cílovém jazyce došlo ke správnému pochopení obsahu.

Př. *mon plan a germé dans mon cerveau*

⁹ TIONOVÁ, A.; *Francouzština pro pokročilé*. Nakladatelství LEDA spol. s r. o., 2000, ISBN 80-85927-80-2, s. 447 – 450.

V českém jazyce bychom řekli „*v hlavě mi vzkličil plán*“. Hlavu tedy považujeme za celek, ale ve francouzském jazyce je přirozenější použít výraz „*cerveau*“, abychom neodporovali duchu tohoto jazyka.

- **Modulace aktiva/pasiva**

Se změnou aktiv a pasiv jsme se již setkali u transpozice, při které docházelo ke gramatickým změnám. Při modulaci se ke změnám gramatickým přidávají ještě lexikální.

Př. *le cour a été envahie par les étudiants*

Při českém překladu „*studenti vběhli na dvůr*“ jsou tedy hned dvě odlišnosti od věty výchozí. První je změna rodu. Z francouzského pasivního rodu slovesa dochází ke změně na aktivní rod v českém jazyce. Další odlišností je použité sloveso. Těžko by v jiných větách bylo sloveso „*envahir*“ přeloženo jako vběhnout. V tomto kontextu je ale překlad naprosto adekvátní.

- **Modulace osobní/neosobní vazby**

Za změnu osobní konstrukce na konstrukci neosobní můžeme považovat např. „*Ils avaient de la peine*“, pro které je doslovný překlad poměrně zvláštní, tudíž je lepší použít modulaci a větu vyjádřit „*bylo jim těžko*“.

Výše zmíněné typy modulací samozřejmě nejsou všechny. Existují další odlišnosti v jednotlivých jazycích. Pro překlad mezi francouzským a českým jazykem bychom mohli zmínit ještě francouzské vazby, pro které čeština ekvivalenty vůbec nemá. Mezi ně bychom zařadili například vazby se slovesy *voir, se voir* + infinitiv nebo tak často užívané přičestí minulé, vazby se slovesy *croire, sentir, sembler* apod.

3. Důležité pojmy

3.1. Termín

Pokud hovoříme o „*právním termínu*“, jedná se o specializovanou oblast národního jazyka. Tím se liší od obvyčejného výrazu „*slovo*“, které patří do všeobecné slovní zásoby obyvatel a zároveň nemusí mít pouze jeden jediný význam. „Termín“ se používá při

označení výrazů odborného jazyka, který by měl disponovat pouze jediným významem, aby nedocházelo k překladatelským omylům. Čtyři kritéria, která nám pomohou rozlišit slovo od termínu, definoval Maurizio Dardano¹⁰ následovně¹¹:

- 1) Slovo má na rozdíl od termínu tendenci k polysémii.
- 2) Termín je specifický, neboť je součástí specializovaného terminologického pole.
- 3) Termín stojí obvykle v bilaterální/multilaterální opozici k jiným termínům.
- 4) Termín má užší vztah k detonovanému předmětu (tj. není tolik vázán na komunikační situaci a expresivitu)

„Termínem se obvykle chápe lexikální jednotka náležející k nějaké specializované varietě jazyka, nejčastěji k některému vědecko-technickému subkódu: hovoříme např. o terminologii lékařské, právníkové, apod. v protikladu k výrazům běžným, které se neomezují pouze na určitý okruh uživatelů.“¹²

3.2. Kolokát

Kolokát je výraz, který se používá při vzniku kolokací. Jedná se o slovo, které se přidruží ke slovu výchozímu jako komponent vznikající kolokace.

4. Korpus

„Korpus je rozsáhlý soubor elektronických textů, cíleně shromážděných jako referenční zdroj pro vědecké studium jazyka a pro zpracování užitečných jazykových nástrojů, který je v jednotném formátu, je lingvisticky označovaný a který lze z hlediska skladby považovat za jistým způsobem vyvážený.“¹³

¹⁰ M. DARDANO se narodil 13. 12. 1935 v Římě a patří mezi přední italské lingvisty. Vystudoval univerzitu taktéž v Římě, stal se profesorem italského jazyka a poté se věnoval výuce fonetiky a výslovnosti italštiny na univerzitě pro cizince a výuce historie jazyka italského. V roce 2005 založil vědecký deník „La lingua italiana“

¹¹ RADIMSKÝ, J.; *Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových médií (1990 – 1996)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2003, ISBN 80-7040-624-0, s. 13

¹² RADIMSKÝ, J.; *Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových médií (1990 – 1996)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2003, ISBN 80-7040-624-0, s. 12

¹³ ŠULC, M.; *Korpusová lingvistika: První vstup*. Praha: Karolinum, 1999, s. 11

Korpus je svým způsobem základ pro další lingvistickou analýzu jazyka. Jedná se tedy o soubor určitých informací, které jsou následně dále využívány. V tomto směru nerozlišujeme, zda se jedná o jazyk v psané formě či v mluvené formě. V případě mé bakalářské práce je korpusem soubor textů v elektronické formě, který jsem zpracovávala.

Stejně jako v jiných oborech i ve zpracování korpusu došlo k obrovským změnám. Původní manuální zpracovávání nebylo jednoduché a navíc se jednalo o časově velmi náročnou činnost. Postupně ale dochází k modernizaci a využití počítačové techniky, která celou práci velmi usnadňuje a minimalizuje pravděpodobnosti chyb, kterým se při ručním zpracování vyhnout zkrátka nedalo.

Odborníci korpus ještě dále dělí a zároveň rozlišují rozdíly mezi korpusem jako takovým a textovým archivem. Hlavní rozdíl popsal Michal Šulc: „*Zatímco korpus většinou vzniká kvůli následné lingvistické analýze a jde obvykle o systematický, strukturovaný a plánovitě vytvořený soubor textů, archiv bývá jen nestrukturovaným skladištěm textů sesbíraných příležitostně.*“¹⁴

František Čermák a Renata Blatná¹⁵ se zaměřili také na porovnání korpusů psaných a mluvených. Ať už korpusy historické nebo současné, oba jsou převážně v psané formě. Pomalu se ale začínají rozvíjet i ve formě mluvené. Hlavním důvodem je důležitost mluveného projevu v každodenním životě. Přece jen je mluvená komunikace nejčastějším dorozumívacím prostředkem mezi lidmi. Informace z mluvených korpusů slouží nejčastěji v ověření správnosti mluvnice českého jazyka. Do této kategorie spadá například Pražský mluvený korpus a Brněnský mluvený korpus, ve kterém jsou velmi dobře rozpoznatelné rozdíly na základě územního vymezení.

Zejména díky korpusům vyvstává na povrch obrovský význam sémantických pravidel, která ukazují, co je běžné a typické nebo naopak netypické až nemožné. Právě na základech sémantiky vznikají pravidla gramatická – formální.¹⁶

¹⁴ ŠULC, M.; *Korpusová lingvistika: První vstup*. Praha: Karolinum, 1999, s. 11

¹⁵ BLATNÁ R., ČERMÁK F.; *Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, ISBN 80-7106-861-6, s. 9-10, 25-26.

¹⁶ ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 10.

4.1. Typy korpusů

Korpusy se rozdělují podle řady různých faktorů. Z tohoto důvodů neexistuje pouze jediné dělení.

4.1.1. Časové rozpětí

Na základě časového rozpětí mohou vznikat korpusy diachronní nebo synchronní. Diachronní korpusy obsahují texty z delšího časového rozpětí. Synchronní se vztahují na kratší časový úsek, čímž se práce s nimi stává jednodušší. Není totiž třeba brát v úvahu možné změny ve vývoji, se kterými se u korpusu diachronního musí počítat. Jedním z řady problémů u diachronních korpusů může být výskyt archaismů v použitých textech. Velké množství výrazů v právním jazyce se používá pouze krátkou dobu a poté se zařadí mezi ostatní archaismy. Existuje ale také možnost opačná, že se slovo v jazyce ujme.

4.1.2. Počet jazyků

Další rozdělení posuzuje počet různých jazyků, se kterými v celém korpusu pracujeme. Setkat se můžeme s korpusy jednoho jazyka a korpusy paralelními. Korpus jednoho jazyka, jak už z názvu vyplývá, obsahuje pouze jeden jediný jazyk. Paralelní korpusy obsahují jazyky minimálně dva nebo více. Nejčastěji se jedná o porovnání originálních textů s jejich překlady do dalších cizích jazyků. Jedná se tedy o korpus, se kterým budu pracovat ve své bakalářské práci, kdy budu porovnávat legislativní texty v českém a ve francouzském jazyce.

4.1.3. Forma¹⁷

Rozlišujeme dvě formy jazyka – mluvenou a psanou. Stejně tak se dělí korpus na korpus jazyka mluveného a korpus jazyka psaného. Korpus jazyka mluveného není ani v dnešní době obvyklý a má ho pouze menší množství států. Hlavním důvodem je pracnost, pokud se jedná o mluvené zdroje a komplikovanost přejímání jazyka, který se liší ve formě mluvené od formy psané.

¹⁷ BLATNÁ R., ČERMÁK F.; *Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, ISBN 80-7106-861-6, s. 53, 54.

4.1.4. Specifičnost

Nejobecnějším druhem jsou korpusy všeobecné, které se nezaměřují na žádnou konkrétní oblast lingvistiky. Jsou podskupinou synchronních korpusů a nejdůležitějším znakem je vyváženost.

Korpus, který jsem vytvořila z legislativních textů, není všeobecný, protože se zaměřuje na určitou oblast. Je paralelní, respektive dvojazyčný, a porovnává legislativní texty v českém jazyce a ve francouzském jazyce. Patří spíše mezi korpusy synchronní, protože se nevztahuje k dlouhému časovému úseku. Veškeré texty, které jsem vybrala, pochází z let 2003 až 2012. Tudíž všechny texty jsou novější a nemusíme posuzovat možné archaismy, se kterými bychom se mohli setkat při korpusech diachronních.

5. Kolokace

Kolokace jsou jednou z nejdůležitějších problematik korpusové lingvistiky. Korpusová lingvistika je poměrně nový obor, který je primárně spjat s elektronickou formou dat. Pojem „kolokace“ poprvé použil ve 30. letech 20. století J. R. Firth. Do českého jazyka byl vnesen pravděpodobně Františkem Čermákem, který se tímto tématem zabýval velkou část svého působení. V České republice se obor korpusové lingvistiky jako takový rozvíjí až po roce 1994, po založení Ústavu Českého národního korpusu.

„Kolokace je smysluplné spojení slov/lexémů, resp. lexikální syntagma, zvl. v podobě víceslovných pojmenování, jehož vznik je podmíněn jejich vzájemnou kolokabilitou¹⁸, a tedy i kompatibilitou¹⁹.“²⁰

¹⁸ Kolokabilita je sémantická slučitelnost.

¹⁹ Kompatibilita je kombinatorická schopnost.

²⁰ ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 11

Kolokace mají v lingvistice nezaměnitelné místo a zároveň nejsou zrovna jednoduchou problematikou. Podle Františka Čermáka a Michala Šulce²¹ je třeba dbát zejména na smysluplnost kolokací, které tvoříme. Většina rodilých mluvčích kolokace užívá podvědomě správně a nemusí nad nimi nijak více přemýšlet, protože je to pro ně automatické. Mají zažitě kombinace, které dávají smysl a dokáží je také ve správnou chvíli použít. Problém ovšem nastává, pokud má kolokace použít v hovoru cizinec. V tomto případě mohou vznikat velmi nestandardní kolokace, které ve spisovném jazyce nejsou správné.

Skládáním jednotlivých kolokací docílíme vytvoření souvislé věty. Tyto vztahy nám tedy pomáhají pochopit pravidla stavby textu a vedou k pochopení významu.

5.1. Typy kolokací

František Čermák rozděluje kolokace do tří hlavních kategorií a dalších podkategorií následovně:²²

A Systémové

1 pravidelné

- a. **termínové kolokace** (víceslovné termíny) např. cestovní kancelář
- b. **propriální kolokace** (víceslovná propria²³) např. Velká Británie

2 nepravidelné

- a. **idiomatické kolokace** (idiomy a frazémy) např. jen aby, ležet ladem
- b. **extenze a přechody** např. černá díra, stará dobrá Anglie

B Textové

3 pravidelné

- a. **běžné kolokace** (gramaticko-sémantická kombinace) např. letní dovolená, dřevěná tužka, snadná odpověď

²² ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 12, 13

²³ Proprium = vlastní jména, zeměpisné názvy.

- b. **analytické kombinace tvarů** (analytické formy) např. šel by, byl zapsán, vzpomínající si

4 nepravidelné

- a. **individuální metaforické kolokace** (autorské metafory) např. třeskutě vtipné
- b. **náhodné kombinace sousední** např. (vývody) vzduchové techniky uvnitř (bytu)
- c. **jiné kombinace** (blábol)

C Textové – systémové

5 **běžné kolokace uzuální** např. prát prádlo, nastoupit do vlaku

František Čermák také zdůrazňuje fakt, že existují i přechodné typy kolokací, což naznačuje už kombinovaný typ textových – systémových kolokací.

Kolokací je velké množství, zejména pokud se jedná o rozsáhlejší korpus, proto se ke zjišťování používají tzv. asociativní míry:²⁴

5.1.1. MI – score (index vzájemné informace)

MI-score je vzájemná míra informace a ukazuje, jak silná je asociace mezi dvěma slovy. Představuje podíl pravděpodobnosti, že se dvě určitá slova budou vyskytovat společně a pravděpodobnost výskytu stejných dvou slov nezávisle na sobě. Čím vyšší vyjde hodnota tohoto „souvýskytu“ tím více pevná je vazba mezi zkoumanými slovy. Patří k nejběžnějším metodám.

5.1.2. T – score (t-test)

Tento test patří také k velmi častým měrám. Vyjadřuje rozdíl mezi pozorovaným a předpokládaným výsledkem – tedy míru kontrastu. Používá se pro více frekventovaná slova na rozdíl od metody předchozí.

²⁴ ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 13

5.2. Shrnutí využití kolokací

Jak už bylo řečeno v průběhu kapitoly, kolokace nám slouží jako zdroj poznání, rozlišení sémantické stránky slov a k identifikaci typických kombinací. Všechny zmíněné funkce poté slouží ke vzniku běžného úzu. Díky postupnému poznávání kolokací došlo ke zvýšení kvality slovníků, které dnes vznikají hlavně pomocí předchozího vytváření korpusů a hledání kolokací – tudíž jsou velice významným prvkem v oblasti lexikografie. Druhou oblastí je oblast pedagogická, kde se kolokace uplatňují při výuce cizích jazyků.

6. Výběr textů

Moje práce je zaměřená na bezpečnost potravin, ke které se tedy vztahují i všechny mnou vybrané texty. K výběru textů jsem použila internetovou stránku EUR-LEX²⁵, kde jsou zveřejněné právní předpisy Evropské unie ve všech jazycích členských států.

K vyhledání textů jsem použila tři různé způsoby:

- 1) V Základním vyhledávání se pomocí kapitol rejstříku dostaneme na 20 různých kapitol. Z nich jsem vybrala 15. Životní prostředí, spotřebitelé a ochrana zdraví, která obsahuje další podkapitoly. Podkapitola 15.20. Spotřebitelé se dělí na další čtyři. Mě zajímala 15.20.30. Ochrana zdraví a bezpečnost, která obsahuje 1624 textů. Podskupina 15.30. Ochrana zdraví se potom skládá z 2529 textů.
- 2) V Základním vyhledávání jsem vybrala možnost „Klíčová slova (EUROVOC)“. Tento odkaz mi nabídnul různé kategorie, ze kterých jsem vybrala číslo 60 – ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝŽIVA a následně podkategorii 6026 potraviny.
- 3) Poslední způsob vyhledávání byl zadání termínu „bezpečnost potravin“ do vyhledávání klíčových slov. Tento způsob mi nabídnul 1582 různých výsledků.

²⁵ <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>

Více způsobů jsem zvolila zejména proto, abych měla možnost výběru z většího počtu legislativních textů. Ovšem musela jsem dávat pozor, abych nějaký text nezakomponovala do svého paralelního korpusu dvakrát, protože některé texty patřily do více kategorií a ve svém vyhledávání výše popsanými způsoby jsem se s nimi setkala i vícekrát.

Těmito třemi způsoby jsem nakonec získala 16 textů v českém jazyce a k nim 16 překladů ve francouzském jazyce. Paralelní korpus, který jsem následně vytvořila, se tedy skládá celkem z 16 textů na téma „Bezpečnost potravin“, je složen z 114 608 slov v českém znění a 145 644 slov ve francouzském znění. Při výběru textů jsem se zaměřila zejména na ty, které se zabývají hygienou potravin, tzn., že většina legislativních textů jsou nařízení, která se orientují na taková hygienická opatření, aby byla potravina (popř. krmivo) vhodná pro konzumaci.

Pro větší přehlednost jsem vytvořila tabulku obsahující CELEX číslo (identifikační číslo, které pochází ze systému CELEX), datum vydání, označení v Úředním věstníku, typ dokumentu, počet slov v obou jazycích a celý název:

Tabulka číslo 1: Seznam vybraných textů

CELEX Č.	DATUM	ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK	TYP	POČET SLOV (ČJ/FJ)	NÁZEV
32003R1304	24/07/2003	L185	Nařízení	1633 2039	Nařízení Komise (ES) c. 1304/2003 ze dne 11. července 2003 o postupu používaném Evropským úřadem pro bezpečnost potravin u žádostí o vědecká stanoviska, které mu jsou předloženy.
32003R1829	18/10/2003	L268	Nařízení	13376 17271	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) c. 1829/2003 ze dne 22. září 2003 o geneticky modifikovaných potravinách a krmivech-
32004R0852	30/04/2004	L139	Nařízení	8207 10597	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) c. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin.
32004R0853	30/04/2004	L139	Nařízení	23163 29768	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) c. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu.
32004R0854	30/04/2004	L139	Nařízení	17675 22225	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) c. 854/2004 ze dne 29. dubna 2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktu živočišného původu určených k lidské spotřebě.
32008R1331	31/12/2008	L354	Nařízení	3282 4200	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) c. 1331/2008 ze dne 16. prosince 2008, kterým se stanoví jednotné povolovací řízení pro potravinářské přídatné látky, potravinářské enzymy a látky určené k aromatizaci potravin.
32011R1276	09/12/2011	L327	Nařízení	1080 1396	Nařízení Komise (EU) c. 1276/2011 ze dne 8. prosince 2011, kterým se mění příloha III nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) c. 853/2004, pokud jde o ošetření produktu rybolovu určených k lidské spotřebě za účelem usmrcení životaschopných parazitů.
32012D0692	08/11/2012	L308	Prováděcí rozhodnutí	1103 1438	Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 6. listopadu 2012, kterým se mění přílohy rozhodnutí 2006/766/ES, pokud jde o položky v

					seznamech třetích zemí a území, ze kterých je povolen dovoz mlžů, ostnokožců, pláštěnců, mořských plžů a produktů rybolovu určených k lidské spotřebě (oznámeno pod číslem C(2012) 7696
32012L0012	27/04/2012	L115	Směrnice	3802 4721	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/12/EU ze dne 19. dubna 2012, kterou se mění směrnice Rady 2001/112/ES o ovocných šťávách a některých podobných produktech určených k lidské spotřebě.
32012R0562	28/06/2012	L168	Prováděcí rozhodnutí	1569 1880	Prováděcí nařízení Komise (EU) c. 562/2012 ze dne 27. června 2012, kterým se mění nařízení Komise (EU) č. 234/2011, pokud jde o zvláštní údaje požadované pro posouzení rizika u potravinářských enzymů.
52011IP0297	18/12/2012	C390E	Usnesení	8549 10237	Usnesení Evropského parlamentu ze dne 23. června 2011 o společné zemědělské politice do roku 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky.
32002R0178	01/02/2002	L031	Nařízení	13955 18273	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) c. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin.
32004R0595	31/03/2004	L094	Nařízení	4617 5934	Nařízení Komise (ES) c. 595/2004 ze dne 30. března 2004, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) c. 1788/2003, kterým se stanoví dávka v odvětví mléka a mléčných výrobků.
32002L0099	23/01/2003	L018	Směrnice	3593 4567	Směrnice Rady 2002/99/ES ze dne 16. prosince 2002, kterou se stanoví veterinární předpisy pro produkci, zpracování, distribuci a dovoz produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě.
52007DC0418	18/07/2007	X	Zpráva	3792 4747	Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Rady o pokroku v přehodnocení potravinářských přídatných látek {SEC 2007)998} /* KOM/2007/0418 konečném znění */

32008R0657	11/07/2008	L183	Nařízení	3619 4648	Nařízení Komise (ES) č. 657/2008 ze dne 10. července 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o podporu Společenství pro poskytování mléka a některých mléčných výrobků žákům ve školách.
------------	------------	------	----------	--------------	--

7. Zpracování textů

Všechny texty jsem upravila ve v programu Word tak, aby neobsahovaly tabulky a větší mezery. Poté jsem soubory ve formátu docx převedla na textové soubory (txt), abych s nimi mohla dále pracovat v programu ParaConc.

7.1. ParaConc

Tento program slouží k vytváření paralelních korpusů, se kterými je potom také snadnější práce. Při načítání textů, ze kterých chceme korpus vytvořit, si musíme zvolit jazyky – v mém případě tedy jazyk český a francouzský. Poté je důležité změnit Font u každého z jazyků. Pro český jazyk vybereme Středoevropský a pro francouzský jazyk zadáme Západoevropský. „Align format“ je vždy „New line delimiter“. V této fázi úprav můžeme přes tlačítko „Add“ texty nahrát.

Po úspěšném vytvoření korpusu si můžu texty prohlížet přes volbu „View Corpus Alignment“. Vlevo se zobrazí text v češtině a vpravo vidím francouzský překlad. Bohužel ani po úpravě v programu Word u všech textů nesouhlasily odstavce. V tomto případě jsem musela v textu najít chybu a znovu upravit, čímž byla práce zdlouhavější. Výhodou je, že po celkové úpravě se pracovní korpus dá uložit a pro příští použití jednoduše nahrát.

Následujícím krokem je vyhledání klíčových slov, které jsem vybírala primárně podle jejich frekvence v textu. Nejfrekventovanější byly determinanty a předložky, kterých se ve francouzském znění vyskytuje pochopitelně nejvíce, ale pro práci s kolokacemi jsou naprosto nepoužitelné. Proto jsem vybrala převážně substantiva, kterých je celkem 19 a 2 adjektiva:

Tabulka číslo 2: Klíčová slova

TERMÍN	POČET VÝSKYTŮ	SLOVNÍ DRUH
produit	627	substantivum m.
alimentaire	1000	adjektivum
denrée	579	substantivum f.
contrôle	306	substantivum m.
aliment	397	substantivum m.
production	287	substantivum f.
viande	279	substantivum f.
santé	252	substantivum f.
animal	280	substantivum m.
marché	258	substantivum m.
sécurité	216	substantivum f.
consommation	168	substantivum f.
pêche	162	substantivum f.
vétérinaire	176	adjektivum
protection	77	substantivum f.
chaîne	82	substantivum f.
inspection	184	substantivum f.
distribution	57	substantivum f.
consommateur	112	substantivum m.
producteur	90	substantivum m.
entreposage	63	substantivum m.

Ke každému z klíčových slov jsem vyhledávala kolokace a také způsob jakým (a kolikrát) byly přeložené do českého jazyka. K 21 klíčovým slovům jsem dohledala 62 kolokací. V bakalářské práci tedy budu dále pracovat s 83 termíny.

8. Struktura kolokací podle slovních druhů

Kolokace se mohou rozdělovat podle řady kritérií. Na základě Františka Čermáka a Michala Šulce²⁶ jsem se rozhodla rozdělit mnou vybrané kolokace podle jejich struktury.

Kombinace podstatného a přídavného jména patří k nejjednodušším strukturám kolokací. Z toho důvodu je také skupinou nejpočetnější a obsahuje 23 kolokací.

²⁶ ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 150 - 165

Tabulka číslo 3: Substantivum + adjektivum

Kolokace	Struktura	Frekvence
produit primaire	N + Adj.	12
législation alimentaire	N + Adj.	73
chaîne alimentaire	N + Adj.	54
secteur alimentaire	N + Adj.	272
offre alimentaire	N + Adj.	1
hygiène alimentaire	N + Adj.	6
sécurité alimentaire	N + Adj.	39
production primaire	N + Adj.	41
production hygiénique	N + Adj.	2
viande fraîche	N + Adj.	23
santé humaine	N + Adj.	66
santé publique	N + Adj.	31
consommation animale	N + Adj.	2
consommation humaine	N + Adj.	131
consommation directe	N + Adj.	2
médicament vétérinaire	N + Adj.	10
certificat vétérinaire	N + Adj.	3
protection sanitaire	N + Adj.	2
chaîne alimentaire	N + Adj.	54
inspection communautaire	N + Adj.	3
consommateur final	N + Adj.	29
producteur primaire	N + Adj.	5
entreposage domestique	N + Adj.	4

Tabulka číslo 4: Substantivum + adjektivum + adjektivum

Kolokace	Struktura	Frekvence
contrôle sanitaire officiel	N + Adj. + Adj.	2
graisse animale fondue	N + Adj. + Adj.	9
autorité vétérinaire compétente	N + Adj. + Adj.	3
consommation domestique privée	N + Adj. + Adj.	5

Tabulka číslo 5: Substantivum + de + substantivum

Použití předložky *de* je velmi časté. Patří k základním a nejjednodušším francouzským předložkám. Z toho důvodu se objevila celkem sedmnáctkrát i v mnou vybraných kolokacích.

Kolokace	Struktura	Frekvence
échantillon de contrôle	N + de + N	4
efficacité des contrôles	N + de + N	3
sécurité des aliments	N + de + N	48
zone de production	N + de + N	46
contamination de la viande	N + de + N	6
retrait du marché	N + de + N	9
niveau de protection	N + de + N	6
protection du consommateur	N + de + N	4
chaîne du froid	N + de + N	4
chaîne de production	N + de + N	7
tâche d'inspection	N + de + N	6
distribution de produit	N + de + N	2
homogénéité de la distribution	N + de + N	1
confiance de consommateur	N + de + N	5
intérêt de consommateur	N + de + N	8
local d'entreposage	N + de + N	4
mode d'entreposage	N + de + N	5

Tabulka číslo 6: Méně frekventované morfologické struktury

Kolokace	Struktura	Frekvence
produit d'origine animale	N + de + N + Adj.	89
circulation des denrées alimentaire	N + de + N + Adj.	7
denrée d'origine animale	N + de + N + Adj.	1
réalisation du marché intérieur	N + de + N + Adj.	4
fonctionnement du marché intérieur	N + de + N + Adj.	11
sécurité des additifs alimentaires	N + de + N + Adj.	5
producteur de denrées alimentaires	N + de + N + Adj.	1
produit de la pêche vivant	N + de + N + Adj.	3
produit de la pêche frais	N + de + N + Adj.	8
viande séparée mécaniquement	N + Adj. + Adv.	9
aliment génétiquement modifié	N + Adv. + Adj.	7
point critique de contrôle	N + Adj. + de + N	3

sécurité des aliments pour animaux	N + de + N + Prep. + N	9
surproduction	Předp. + N	1
sous-produits animaux	Prep. + N + Adj.	5
animal producteur de denrées alimentaire	N + N + de + N + Adj.	9
produit de la pêche non transformé	N + de + N + Adj.	5

9. Terminologické databáze

K primárnímu vyhledání adekvátnosti překladů jsem použila databáze IATE a ISAP, které patří mezi nejnámější dostupné terminologické databáze:

9.1. Databáze IATE (InterActive Terminology for Europe)

Databáze IATE je volně přístupná mnohojazyčná terminologická databáze EU, jejíž provoz byl spuštěn v roce 2004. První tři roky fungování sloužila zejména pro vnitřní účely EU a až v roce 2007 byla zpřístupněna široké veřejnosti pomocí webových stránek. Vyhledáváním na IATE je uživatel schopný najít terminologii a odborný slang, který se týká nejrůznějších oborů v rámci EU ve všech úředních jazycích. IATE slučuje na jednom místě informace z ostatních terminologických databází jednotlivých orgánů EU, tedy EURODICAUTOM (databáze Evropské komise), EUTERPE (databáze Evropského parlamentu) a TIS (databáze Evropské rady).

IATE obsahuje 8,4 milionů termínů, včetně asi 540 000 zkratk a 130 000 slovních spojení. Neustále ale přibývají nové termíny a dochází k aktualizaci termínů starších. Tato aktivita je provozovaná odbornými překladateli EU na základě informací, které přebírají od právníků, lingvistů a dalších odborníků na jednotlivé obory.²⁷

9.2. ISAP (Informační systém pro aproximaci práva)²⁸

ISAP je soubor databází, které obsahují návrhy všech předpisů EU, předpisy EU vyhlášené v Úředním věstníku a informace o vnitrostátním legislativním procesu. V době průběhu legislativního procesu ISAP sleduje a hodnotí možné dopady jednotlivých návrhů.

²⁷ http://iate.europa.eu/iatediff/brochure/IATEbrochure_CS.pdf

²⁸ <http://isap.vlada.cz/homepage.nsf/esduvod3>

Po zveřejnění probíhá tzv. monitoring, kdy ISAP zkoumá slučitelnost navrhovaného práva s vnitřními předpisy všech členských států EU.

Hlavní správa databáze je provozovaná Odborem kompatibility Úřadu vlády ČR, ovšem aktualizace je zajišťována všemi ústředními orgány státní správy.

10. Překlady

Přestože se jedná o legislativní texty, ani jejich překlady nejsou vždy naprosto adekvátní. Můžeme se setkat s naprostými ekvivalenty, tvary synonymními, ale také s překlady, které jsou nesprávné nebo případně mění význam daného termínu.

10.1. Adekvátní překlad – kolokace s jedním možným překladem

Za adekvátní překlad považuji takový překlad, který se mi podařilo vyhledat alespoň v jedné z terminologických databází nebo v zakládajících smlouvách EU. Níže tedy uvedu kolokaci, klíčové slovo, ke kterému se vztahuje a správný překlad. U některých překladů, podle mého názoru, komentář není nutný.

Tabulka číslo 7: ALIMENT

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
sécurité des aliments	48	bezpečnost potravin	48
sécurité des aliments pour animaux	9	bezpečnost krmiv	9

Tyto dvě kolokace od klíčového slova *Aliment* mají pouze jeden adekvátní překlad. Obě se nachází v terminologických databázích. Pouze *sécurité des aliments pour animaux* je kolokace kompozicionální. V tomto tvaru se v databázi nenachází, překlad je tedy složen ze dvou samostatných a to: *sécurité des aliments* a *aliments pour animaux*, které je v každém případě přeloženo jako *krmivo*. Tudíž je překlad adekvátní.

Tabulka číslo 8: VIANDE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
viande fraîche	23	čerstvé maso	23

Ve všech 23 případech je kolokace přeložená stejným způsobem a adekvátnost překladu dokazují IATE i ISAP.

Tabulka číslo 9: SANTÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
santé publique	31	veřejné zdraví	29

Databáze IATE považuje překlad za spolehlivý a zároveň patří mezi ustálené termíny při překladu do českého jazyka. Jen pro zajímavost, i v anglickém jazyce existuje adekvátní výraz, který odpovídá českému „veřejné zdraví“, a to *public health*, jehož překlad je také označen stejnou měrou spolehlivosti.

Tabulka číslo 10: MARCHÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
fonctionnement du marché intérieur	11	fungování vnitřního trhu	11

V terminologické databázi se nachází kolokace *fonctionnement du marché*. Ve spojení s *intérieur* se neobjevuje, ale *intérieur* je ve všech příkladech přeloženo jako *vnitřní*. Zároveň *marché intérieur* je samo o sobě odborným termínem a používá se pro něj tedy pokaždé ten jistý překlad do českého jazyka. Pokud zohledníme všechna zmíněná fakta, dostaneme výsledný překlad, který je adekvátní.

Tabulka číslo 11: PRODUCTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
surproduction	1	nadprodukce	1
production hygiénique	2	hygienická výroba	2

Tabulka číslo 12: CONSOMMATION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
consommation humaine	31	lidská spotřeba	31
consommation domestique privée	5	soukromá domácí spotřeba	4

Consommation humaine je ukázkový, zcela adekvátní překlad. Nejen že je výraz ve všech mnou vybraných textech přeložen stejným způsobem, ale adekvátnost českého překladu také dokazuje přítomnost v obou terminologických databázích. Zároveň se naprosto totožný překlad objevuje i v zakládacích smlouvách Evropské unie.

Consommation domestique privée má pouze jeden adekvátní překlad. V korpusu byl sice přeložený dvěma různými způsoby, ovšem druhý překlad není přesný.

Tabulka číslo 13: VÉTÉRINAIRE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
autorité vétérinaire compétente	3	příslušný veterinární orgán	3
médicament vétérinaire	10	veterinární léčivý přípravek	10
certificat vétérinaire	3	veterinární osvědčení	3

Výše zmíněné kolokace od klíčového slova *vétérinaire* jsou všechny adekvátními překlady. Jejich české překlady byly jednoznačné, stejně tak jako terminologické databáze. Například poslední kolokace, *certificat vétérinaire*, je oficiálním termínem, pro který se používá právě zmíněný překlad. Jedná se tedy také o kolokaci kompozicionální.

Tabulka číslo 14: PRODUIT

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
produit d'origine animale	89	produkt živočišného původu	87
		živočišný produkt	2
sous-produits animaux	5	vedlejší produkty živočišného původu	5

Produit d'origine animale je ve většině případů přeloženo jako „*produkt živočišného původu*“ a ve stejné formě je i v zakládajících smlouvách EU, proto tento překlad považuji za jediný správný. V následujícím příkladu můžeme vidět, že dochází ke správnému odlišení „*potraviny živočišného původu - denrées alimentaires d'origine animale*“ a „*produktu živočišného původu - produit d'origine animale*“:

- **Legislativní text 32002L0099 FR**

„Dans l'attente de l'adoption des règlements du Parlement européen et du Conseil fixant les règles spécifiques d'hygiène applicables aux denrées alimentaires d'origine animale et les règles relatives aux contrôles applicables aux denrées alimentaires et aux aliments pour le bétail, les États membres veillent à ce que des contrôles sanitaires officiels soient réalisés par leur autorité compétentes afin de vérifier le respect de la présente directive, de ses modalités d'application et de toute mesure de sauvegarde concernant les produits d'origine animale prises en vertu de la présente directive. D'une manière générale, les inspections doivent être inopinées et les contrôles réalisés conformément aux dispositions de la directive 89/662/CEE.“

- **Legislativní text 32002L0099 CZ**

„Do přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterými se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu a pravidla pro kontroly použitelné pro potraviny a krmiva, členské státy zajistí, že jejich příslušné orgány budou provádět úřední veterinární kontroly, aby se ověřilo dodržování této směrnice, jejích prováděcích pravidel a všech ochranných opatření týkajících se potravin živočišného původu, která jsou

přijata na základě této směrnice. Inspekce musejí být zpravidla neohlášené a kontroly musejí být prováděny v souladu s ustanoveními směrnice 89/662/EHS.“

Případně by se mohl použít ještě výraz „*živočišný produkt*“, který se v jednom legislativním textu mého paralelního korpusu objevil a navíc je povolený i terminologickou databází:

- **Legislativní text 32002L0099 FR**

„c) nuire au consommateur ou l'induire en erreur par l'altération des caractéristiques spécifiques des produits d'origine animale;“

„e) les effets de l'OGM, de la denrée alimentaire ou de l'aliment pour animaux visé à l'article 3, paragraphe 1, ou à l'article 15, paragraphe 1, sur les caractéristiques des produits d'origine animale et leurs propriétés nutritionnelles;“

- **Legislativní text 32002L0099 CZ**

„c) poškozovat spotřebitele nebo jej uvádět v omyl narušením specifických vlastností živočišných produktů;“

„e) účinky GMO, potraviny nebo krmiva uvedených v cl. 3 odst. 1 a cl. 15 odst. 1 na charakteristické znaky živočišných produktů a jejich výživové vlastnosti;“

Zastavila bych se ještě u druhé kolokace, kterou uvádím v plurálu. Ani v jednom z legislativních textů jsem nenašla tento výraz v singuláru. Poté jsem prohledala terminologické databáze i jiné odborné internetové stránky. Nakonec jsem došla k závěru, že jednotné číslo se vůbec nepoužívá a kolokace tak existuje pouze v čísle množném. Z toho důvodu zanechávám výjimečně množné číslo i ve své práci, aby nedošlo ke klamnému překladu.

Tabulka číslo 15: DENRÉE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
circulation des denrées alimentaire	7	pohyb potravin	4
circulation des denrées alimentaire et d'aliments pour animaux	7	pohyb potravin a krmiv	3
denrées d'origine animale	1	potravina živočišného původu	1

Všechny tři kolokace jsou správně přeložené. Stránka gramatická je bezchybná a ze sémantického hlediska se překladům také nedá nic vytknout.

Při překladech, kde se v českém jazyce vyskytuje slovo „*krmivo*“ jsem se často setkala s chybou, protože „*krmivo*“ nebylo vyjádřené ve francouzské kolokaci. V tomto případě se ale překladu nedá vytknout vůbec nic. Překlad „*pohyb potravin a krmiv*“ je naprosto odpovídající francouzskému *circulation des denrées alimentaire et d'aliments pour animaux* :

- **Legislativní text 32003R1829 FR**

„La libre circulation de denrées alimentaires et d'aliments pour animaux sûrs et sains constitue un aspect essentiel du marché intérieur et contribue de façon notable à la santé et au bien-être des citoyens, ainsi qu'à leurs intérêts économiques et sociaux.“

- **Legislativní text 32003R1829 CZ**

„Volný pohyb bezpečných a zdravých potravin a krmiv je podstatným aspektem vnitřního trhu a významně přispívá ke zdraví a blahu občanů a k jejich sociálním a ekonomickým zájmům.“

Tabulka číslo 16: VIANDE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
contamination de la viande	6	kontaminace masa	6

Tabulka číslo 17: PRODUCTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
zone de production	45	produkční oblast	45

Pro *zone de production* uvádím tento jediný překlad, který považuji za správný. V terminologických databázích se objevují ještě překlady „*produkční region*“ a „*pěstitelská oblast*“. „*Produkční region*“ zcela neodpovídá kolokaci ve francouzštině. Slovo *zone* se jako „*region*“ nepřekládá, muselo by být použito francouzské *région*. „*Pěstitelská oblast*“ je na druhou stranu moc specifikovaná. *Production* může znamenat rostlinnou i živočišnou výrobu, zatímco překlad „*pěstitelská oblast*“ se vztahuje k výrobě rostlinné. Z hlediska překladatelských postupů v českém jazyce dochází ke konkretizaci. Z toho důvodu tento překlad mezi správnými neuvádím.

I v jazyce anglickém odpovídá kolokace poměrně doslovnému překladu *production area*, který je z oblasti lesnictví, zemědělství a rybářství výrazem adekvátním a spolehlivě přeloženým.

Tabulka číslo 18: CHAÎNE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
chaîne de froid	4	chladicí řetězec	4

Adekvátní překlad vzniklý za použití transpozice, kdy je substantivum ve francouzském jazyce změněno na adjektivum v jazyce českém.

Tabulka číslo 19: INSPECTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
inspection communautaire	3	inspekce společenství	3

tâche d'inspection	6	inspekční úkol	6
--------------------	---	----------------	---

Tabulka číslo 20: DISTRIBUTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
homogénéité de la distribution	1	stejněměrné rozložení	1

Homogénéité nebo také „*homogenita*“ se počestně dá vyjádřit jako „*stejněměrnost, stejnorodost*“. Na tomto příkladu je vidět nominální charakter francouzského jazyka. Kolokace ve francouzštině je čistě substantivní spojení. Zatímco při překladu do českého jazyka je použitý překladatelský postup transpozice a podstatné jméno je změněné na adjektivum, které zde zastává funkci přívlastku shodného. V kontextu, ve kterém se překlad vyskytuje, může být určitě použitý, protože po významové stránce do věty naprosto zapadá:

- **Legislativní text 32004R0853 FR**

„Des procédures fondées sur les principes HACCP doivent être mises en place pour vérifier l'homogénéité de la distribution de la chaleur.“

- **Legislativní text 32004R0853 CZ**

„Musí být použita schválená metodologie. Ověřování stejněměrného rozložení tepla musí být založeno na zásadách HACCP.“

Tabulka číslo 21: CONSOMMATEUR

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
confiance de consommateur	5	důvěra spotřebitele	5
intérêt de consommateur	8	zájem spotřebitele	8
consommateur final	29	konečný spotřebitel	29

Tabulka číslo 22: PRODUCTEUR

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
producteur primaire	2	primární výrobce	1
producteur de denrées alimentaire	1	výrobce potravin	1

„Primární výrobce“ je standartní překlad. Tento zažitý termín se používá nejčastěji, a proto ho považuji za jediný plně adekvátní překlad. V korpusu jsem se setkala ještě s překladem „primární producent“, který sice není vyloženě špatně (význam bychom pochopili), ale při překladu do českého jazyka se moc nepoužívá.

Producteur de denrées alimentaire má adekvátní český překlad „výrobce potravin“. Ve francouzské verzi by ale stačila kolokace pouze *producteur de denrées*, protože *denrées* samo o sobě vyjadřuje, že se jedná o potravinu.

Tabulka číslo 23: PRODUCTEUR

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
animale producteur de denrées alimentaires	9	zvířata určená k produkci potravin	7

Tabulka číslo 24: ENTREPOSAGE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
entreposage domestique	4	domácí skladování	4
mode d'entreposage	5	způsob skladování	5

Tabulka číslo 25: CONTRÔLE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
échantillon de contrôle	4	kontrolní vzorek	4
efficacité des contrôles	3	účinnost kontrol	3
point critique de contrôle	3	kritický kontrolní bod	3

Tabulka číslo 26: ALIMENTAIRE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
hygiène alimentaire	6	hygiena potravin	6

Překlad je označený jako spolehlivý v databázi IATE. Dochází zde k použití překladatelského postupu a to transpozici. Francouzská kolokace je složená ze substantiva a adjektiva. Při překladu do českého jazyka se francouzské adjektivum mění na české substantivum.

Tabulka číslo 27: PÊCHE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
produit de la pêche non transformé	5	nezpracovaný produkt rybolovu	5
produit de la pêche vivant	3	živý produkt rybolovu	3
produit de la pêche frais	8	čerstvý produkt rybolovu	5

Všechny překlady přenáší do českého jazyka obsah francouzské kolokace. V českém jazyce se často překládá i slovo „produkt“, které není slovem vyložené českým. Ale přestože bylo použito místo českého „výrobek“ překlady jsou adekvátní.

Tabulka číslo 28 MARCHÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
retraite du marché	9	stažení z trhu	9

Překlad je potvrzený terminologickými databázemi. Zároveň si myslím, že není pochyb o jeho adekvátnosti i protože kolokace byla přeložena vždy tímto způsobem.

Tabulka číslo 29: SÉCURITÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
sécurité des additifs alimentaires	5	bezpečnost potravinářských přídatných látek	5

Tabulka číslo 30: PROTECTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
protection du consommateur	4	ochrana spotřebitele	4

Protection du consommateur je překládáno téměř vždy stejným způsobem. V českém jazyce pro tuto kolokaci existuje slovní spojení „ochrana spotřebitele“, proto je termín dohledatelný ve všech terminologických databázích i smlouvách EU.

10.2. Kolokace s více možnými překlady

Do této podkapitoly jsem zařadila kolokace, které jsou přeložené správně, ovšem existuje i jiný správný překlad. Tudiž je více možností, jak kolokaci říci v českém jazyce, aniž by bylo změněno původní sdělení.

Tabulka číslo 31: PRODUIT

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
produit primaire	12	produkt prvovýroby	8

Tento překlad je správně po stránce gramatické i po stránce sémantické. Ale není jediný, který se dá použít. Velmi častým, a také správným, překladem je „*primární produkt*“. „*Primární produkt*“ je slovní spojení, které je součástí zakladatelských smluv EU a dá se tedy považovat za překlad adekvátní.

Tabulka číslo 32: DENRÉE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
animal producteur de denrées alimentaire	9	hospodářské zvíře určené k přimíšení do potravin	2
animal producteur de denrées alimentaire	9	zvíře určené k produkci potravin	7

Oba překlady jsou správně. Po sémantické stránce se jim nic vytknout nedá, protože vyjadřují stejný obsah jako jejich francouzská verze. Ovšem „*hospodářské zvíře určené k přimíšení do potravin*“ je překlad až příliš doslovně vysvětlující. Proto se přednostně, tedy častěji, používá překladu druhého.

- **Legislativní text 32002R0178 FR**

„Les exploitants du secteur alimentaire et du secteur de l'alimentation animale doivent être en mesure d'identifier toute personne leur ayant fourni une denrée alimentaire, un aliment pour animaux, un animal producteur de denrées alimentaires ou toute substance destinée à être incorporée ou susceptible d'être incorporée dans des denrées alimentaires ou dans des aliments pour animaux.“

„Le présent chapitre couvre toutes les étapes de la production, de la transformation et de la distribution de denrées alimentaires et d'aliments pour animaux destinés ou donnés à des animaux producteurs de denrées alimentaires.“

- **Legislativní text 32002R0178 CZ**

„Provozovatelé potravinářských a krmivářských podniku musí být schopni identifikovat každou osobu, která jim dodala potravinu, krmivo, hospodářské zvíře nebo jakoukoli látku, kteřa je určena k přimíšení do potravin nebo krmiva nebo u níž se předpokládá, že do nich bude přimísená.“

„Tato kapitola se vztahuje na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a krmiv, která jsou určená pro zvířata určená k produkci potravin nebo jimiž se tato zvířata krmí.“

Tabulka číslo 33: ALIMENTAIRE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
sécurité alimentaire	39	bezpečnost potravin	21
		zajišťování potravin	3
		zabezpečování potravin	6
		potravinová bezpečnost	2
législation alimentaire	73	potravinové právo	57
		potravinářský právní předpis	16
secteur alimentaire	272	potravinářský podnik	270
		potravinářské odvětví	2
offre alimentaire	1	nabídka potravin	1

Sécurité alimentaire bylo přeloženo snad nejvíce různými způsoby. Celkem se jedná o osm různých překladů, z nichž čtyři považuji za správné. Nejčastějším překladem je „*bezpečnost potravin*“, o jehož adekvátnosti se snad ani pochybovat nedá. Stejně tak z významového hlediska nelze zpochybňovat „*potravinovou bezpečnost*“, která nám předává naprosto přesně obsah francouzské verze.

Législation alimentaire má dva adekvátní překlady. Nejčastějším je „*potravinové právo*“, se kterým jsem se setkala v řadě textů na různých internetových stránkách. „*Potravinářský právní předpis*“ je také správný překlad. Nevytrácí se obsah kolokace a zapadá do kontextu, jak můžete vidět na následujícím příkladu.

- **Legislativní text 32003R1829 FR**

„L'autorisation de placer des substances sur le marché devrait être accordée conformément au présent règlement, pour autant que les critères d'autorisation établis par les législations alimentaires sectorielles soient remplis.“

- **Legislativní text 32003R1829 CZ**

„Povolení k uvádění jednotlivých látek na trh podle tohoto nařízení by mělo být uděleno, pokud jsou splněná kritéria podle jednotlivých potravinářských právních předpisů.“

Oba překlady od kolokace *secteur alimentaire* jsou správné a do kontextu pasují:

- **Legislativní text 32004R0852 FR**

„Lors de leur mise au point, les branches du secteur alimentaire élaborent et diffusent les guides nationaux de bonnes pratiques.“

- **Legislativní text 32004R0852 CZ**

„Případné vnitrostátní pokyny pro správnou praxi vypracuje a rozšíří potravinářské odvětví.“

- **Legislativní text 32004R0852 FR**

„Les exploitants du secteur alimentaire doivent prendre des mesures appropriées pour remédier à la situation lorsqu'ils sont informés de problèmes décelés durant les contrôles officiels.“

- **Legislativní text 32004R0852 CZ**

„Provozovatelé potravinářských podniku musí přijmout vhodná nápravná opatření, jsou-li informováni o problémech zjištěných při úředních kontrolách.“

Offre alimentaire má více přípustných překladů, než překlad zmíněný v tabulce. Mezi další, často užívané, výrazy patří například „*zásoby potravin*“ nebo „*zásobování potravinami*“.

Tabulka číslo 34: VIANDE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
viande séparée mécaniquement	9	mechanicky oddělované maso	9

Překlad je adekvátní, ale není jediný přípustný. Terminologické databáze doporučují ještě jednu verzi překladu, a to „*strojně oddělované maso*“, která odpovídá kolokaci ve francouzštině, tudíž ji považují také za správnou. Kolokace má tedy dvě správné možnosti překladu.

Tabulka číslo 35: SANTÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
santé humaine	64	lidské zdraví	62
		zdraví lidí	2

U těchto dvou překladů považují za adekvátní oba. „*Lidské zdraví*“ je běžnější. Jeho užití potvrzují obě terminologické databáze, zároveň se často objevuje i v zakládajících smlouvách EU. Zdraví lidí je poměrně podobné prvnímu překladu. Překlad nemění význam a předává do českého jazyka přesný obsah. Kolokace má tedy dva adekvátní a přípustné překlady v českém jazyce.

Tabulka číslo 36: ANIMALE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
consommation animale	2	výživa zvířat	2

Přesný výraz *consommation animale* jsem v databázích nenašla. Ovšem pokud hledáme podobné výrazy, nalezneme např. *consommation humaine*, které se do češtiny překládá jako „*produkty k lidské spotřebě*“. Pokud bychom toto převedli na výše zmíněnou kolokaci, znamenala by „*produkty ke spotřebě zvířat*“, čemuž bychom opravdu mohli zkráceně říkat „*výživa*“. Z tohoto důvodu považují překlad za správný. Do kategorie s více

správnými překlady jsem tuto kolokaci zařadila z důvodu, že existuje více výrazů, kterými může být přeložená například právě „*produktů ke spotřebě zvířat*“.

Tabulka číslo 37: PRODUCTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
production primaire	41	prvovýroba	40
		primární produkce	1

„*Primární produkce*“ je příliš doslovný překlad, ale také se objevuje a v českém jazyce mu rozumíme, a proto není důvod považovat ho za nesprávný. „*Prvovýroba*“ je nejčastějším překladem, který je zároveň i správný.

Tabulka číslo 38: CHAÎNE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
chaîne alimentaire	54	potravinový řetězec	49
		potravní řetězec	1
chaîne de production	7	řetězec výroby	3
		výrobní řetězec	1

Chaîne alimentaire je v korpusu přeloženo celkem čtyřmi způsoby. Dva z nich považuji za správné překlady, jeden za nepřesný a jeden za neadekvátní. „*Potravinový řetězec*“ je nejběžnější a v souvislosti s legislativními texty také nejvíce správný překlad. „*Potravní řetězec*“ jsem ze začátku považovala za neadekvátní, protože vyjadřuje naprosto odlišnou věc než překlad první. Ovšem po vyhledání textu, ve kterém se nachází, jsem změnila názor. V kontextu totiž *chaîne alimentaire* opravdu vyjadřuje potravní řetězec, tudíž jsem překlad zařadila mezi adekvátní:

- **Legislativní text 32004R0852 FR**

„Le règlement (CE) no 2160/2003 du Parlement européen et du Conseil du 17 novembre 2003 sur le contrôle des salmonelles et d'autres agents zoonotiques spécifiques présents dans la chaîne alimentaire.“

- **Legislativní text 32004R0852 CZ**

„Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003 ze dne 17. listopadu 2003 o tlumení salmonel a některých jiných původců zoonóz vyskytujících se v potravním řetězci stanoví podobný postup pro živá zvířata a násadová vejce.“

Tabulka číslo 39: PROTECTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
niveau de protection	6	úroveň ochrany	6
protection sanitaire	2	ochrana zdraví	2

Niveau de protection bylo ve všech šesti případech přeloženo stejným a správným způsobem. Přípustná je ovšem i další varianta, kterou jsem vyhledala v zakládajících smlouvách EU a to „*stupeň ochrany*“.

Tabulka číslo 40: DISTRIBUTION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
distribution de produits	2	distribuce produktů	2

Tento překlad je správný, zároveň ale nepoužívá vyloženě česká slova. Ovšem obě slova jsou takové internacionalismy, že významu každý porozumí. Druhý možný překlad, který je také adekvátní, už se českému jazyku blíží trochu více, protože jedno cizí slovo nahradí českým. Překlad tedy zní „*distribuce zboží*“ nebo „*distribuce výrobků*“.

Zarážející je také –s na konci slova *produit*. Snažila jsem se hledat varianty kolokace v plurálu a singuláru. Slovo *produit* se opravdu vyskytuje převážně v plurálu než v singuláru, proto jsem se rozhodla –s na konci ponechat.

Tabulka číslo 41: ENTREPOSAGE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
local d'entreposage	4	skladiště	2
		skladovací prostor	2

Oba překlady jsou bez sebemenších pochyb správné. První překlad vznikl na základě překladačského postupu koncentrace, kdy se počet lexikálních jednotek v cílovém jazyce snížil. Jinými slovy – obsah byl shrnut do jednoho jediného slova. Na druhém překladu se uplatňuje transpozice slovního druhu, kdy francouzské podstatné jméno *entreposage* je v českém jazyce vyjádřeno přídavným jménem „*skladovací*“.

Tabulka číslo 42: CONTRÔLE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
contrôle sanitaire officiel	2	úřední hygienická kontrola	1
		úřední veterinární kontrola	1

Contrôle sanitaire obecně vyjadřuje hygienickou nebo zdravotní kontrolu. To také potvrzuje správnost prvního překladu, který byl schválen i v terminologické databázi. Trochu pochybný překlad by mohl být „*úřední veterinární kontrola*“. V databázích jsem nenašla, že by se *sanitaire* mohlo vztahovat také k živočichům. Ovšem poté, co jsem si přečetla legislativní text, ve kterém se tato kolokace vyskytuje, jsem překlad uznala za adekvátní:

- **Legislativní text 32002L0099 FR**

„Dans l'attente de l'adoption des règlements du Parlement européen et du Conseil fixant les règles spécifiques d'hygiène applicables aux denrées alimentaires d'origine animale et les règles relatives aux contrôles applicables aux denrées alimentaires et aux aliments pour le bétail, les États membres veillent à ce que des contrôles sanitaires officiels

soient réalisés par leur autorité compétentes afin de vérifier le respect de la présente directive.“

- **Legislativní text 32002L0099 CZ**

„Do přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterými se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu a pravidla pro kontroly použitelné pro potraviny a krmiva, členské státy zajistí, že jejich příslušné orgány budou provádět úřední veterinární kontroly, aby se ověřilo dodržování této směrnice, jejích prováděcích pravidel a všech ochranných opatření týkajících produktu živočišného původu, která jsou přijata na základě této směrnice.

Tabulka číslo 43: ANIMAL

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
graisse animale fondue	9	tavený živočišný tuk	6
		tavený nebo škvařený živočišný tuk	1

Graisse animale fondue bylo přeloženo čtyřmi různými způsoby. Dva z nich pokládám za správné. O překladu „*tavený živočišný tuk*“ není pochybnosti. Obě terminologické databáze považují za adekvátní také druhý překlad. Osobně si myslím, že není naprosto přesný, protože mezi slovy „*tavený*“ a „*škvařený*“ je určitý rozdíl, nicméně francouzský jazyk povoluje překládat obě slova pomocí *fondue*.

Tabulka číslo 44: MARCHÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
réalisation du marché intérieur	4	vytvoření vnitřního trhu	3
		dotvoření vnitřního trhu	1

„*Vytvoření vnitřního trhu*“ je překlad kolokace, který by rodilý mluvčí vytvořil prvotně. Tento překlad je také součástí zakladatelských smluv EU. „*Dotvoření vnitřního trhu*“ zní trochu strojeně, ale dá se pokládat za adekvátní. Potvrzují ho terminologické

databáze, a pokud se zamyslíme nad významem *réalisation*, tak nemusí znamenat pouze celý proces vzniku, ale může se jednat i o konečné dotvoření, čímž dojde k samotné realizaci, a proto překlad považují za přípustný:

- **Legislativní text 32002L0099 FR**

„Les contrôles vétérinaires des produits d'origine animale destinés à être commercialisés doivent être effectués conformément à la directive 89/662/CEE du Conseil du 11 décembre 1989 relative aux contrôles vétérinaires applicables dans les échanges intracommunautaires dans la perspective de la réalisation du marché intérieur.“

- **Legislativní text 32002L0099 CZ**

„Veterinární kontroly produktu živočišného původu určených pro uvedení na trh musejí být prováděny v souladu se směrnicí Rady 89/662/EHS ze dne 11. prosince 1989 o veterinárních kontrolách obchodu uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu.“

Tabulka číslo 45: CONSOMMATION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
consommation directe	2	přímá konzumace	1
		přímá spotřeba	1

Běžnějším překladem je každopádně „*přímá spotřeba*“. Tento výraz je po češtinářské stránce naprosto bezchybný a obsahově přesný. „*Přímá konzumace*“ je také adekvátní překlad, ale „*konzumace*“ není slovo českého původu. Vzhledem k tomu, že se ale používá i v běžné mluvě, není povinné ho překládat.

- **Legislativní text 32008R0657 FR**

„Aux fins du paragraphe 4, il est possible, dans le cadre de la distinction entre les produits utilisés pour des préparations chauffées et ceux qui sont destinés à des préparations non chauffées et/ou à la consommation directe,...“

- **Legislativní text 32008R0657 CZ**

„Pro účely odstavce 4 se zřetelem na rozlišení produktu užívaných při tepelné přípravě nebo přípravě bez užití tepla a/nebo přímé konzumaci...“

Tabulka číslo 46: ALIMENT

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
aliment génétiquement modifié	7	geneticky modifikovaná potravina	5
		geneticky modifikované krmivo	2

„*Geneticky modifikovaná potravina*“ je překlad, který je naprosto jednoznačný a nemá synonyma. Druhý uváděný překlad „*geneticky modifikované krmivo*“ na první pohled adekvátní není, protože slovo „krmivo“ není přímo vyjádřeno v obsahu francouzské kolokace. Ovšem rozhodující bývá většinou kontext, ve kterém se výraz vyskytuje. V tomto případě je kolokace obohacena o *destinés à la consommation animale*, čímž se stává adekvátním překladem pro tuto kolokaci:

- **Legislativní text 32003R1829 FR**

„Il convient d'établir, en tant que de besoin, et sur la base des conclusions de l'évaluation des risques, des prescriptions de monitoring consécutif à la mise sur le marché concernant l'utilisation des denrées alimentaires génétiquement modifiées destinées à la consommation humaine et l'utilisation des aliments génétiquement modifiés destinés à la consommation animale. Dans le cas des OGM, un plan de monitoring des effets sur l'environnement doit obligatoirement être établi en application de la directive 2001/18/CE.“

- **Legislativní text 32003R1829 CZ**

„Je nezbytné podle potřeby a na základě závěru hodnocení rizika zavést požadavky na monitorování po uvedení na trh, pokud jde o používání geneticky modifikovaných potravin určených k lidské spotřebě a geneticky modifikovaných krmiv určených k výživě

zvířat. V případě GMO je směrnicí 2001/18/ES zavedena povinnost provádět plán monitorování účinku na životní prostředí.“

10.3. Nepřesné překlady

Do této kategorie jsem zařadila překlady, které sice nepatří mezi ty chybné, ale jsou nepřesné. Mohou mít například trochu odlišný význam a v daném kontextu by mohl být použitý přesnější překlad.

Tabulka číslo 47: ALIMENTAIRE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
sécurité alimentaire	39	bezpečnost potravin a krmiv	1

Tento překlad bych jako jediný z osmi dalších pro tuto kolokaci zařadila do kategorie nepřesných. V českém překladu přebývá opět slovo „*krmiva*“. Pokud bychom považovali český překlad za správný, francouzská verze by měla být spíše *sécurité alimentaires et les aliments pour animaux*. *Alimentaire* se ve všech správně přeložených kolokacích vztahovalo k potravinám k lidské spotřebě, tudíž přímo nevyjadřuje krmiva k živočišné spotřebě. Ovšem překlad nelze považovat vyloženě za neadekvátní vzhledem k tomu, že obsah je do překladu přenesený – „*bezpečnost potravin*“ se v českém znění vyskytuje:

- **Legislativní text 52007DC0418 FR**

„Tout comme le CSAH, l'EFSA prodigue des conseils scientifiques indépendants sur toutes les questions liées à la sécurité des denrées alimentaires et des aliments pour animaux. Les évaluations des risques réalisées par l'EFSA offrent aux gestionnaires des risques une base scientifique solide pour définir les mesures législatives ou réglementaires à prendre dans le cadre d'une stratégie pour garantir un niveau élevé de protection des consommateurs sous l'angle de la sécurité alimentaire.“

- **Legislativní text 52007DC0418 CZ**

Stejně jako VVP i EFSA poskytuje nezávislé vědecké poradenství ve všech záležitostech souvisejících s bezpečností potravin a krmiv. Hodnocení rizik prováděná úřadem EFSA poskytují těm, kdo provádějí řízení rizik, spolehlivý vědecký základ pro stanovení právních předpisů nebo regulačních opatření, kterých je potřeba pro zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele s ohledem na bezpečnost potravin a krmiv.

Tabulka číslo 48: SANTÉ

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
santé publique	31	zdraví lidí	2

Santé publique používá v českém jazyce zažitý termín „veřejné zdraví“, který je tedy překladem naprosto adekvátním. V databázi IATE je velmi dobře ohodnocený a považuje se za spolehlivý. V korpusu se objevuje ještě překlad „zdraví lidí“. Zařadila jsem ho mezi nepřesné, protože není obvyklý pro překlad kolokace *santé publique*, zároveň ale není naprosto chybný. Na následujícím příkladu z jednoho textu korpusu můžete vidět, že překlad je bez problému pochopitelný. Přesto se při překladu „zdraví lidí“ upřednostňuje *santé humaine*.

- **Legislativní text 32002L0099 FR**

„Les certificats peuvent mentionner des détails requis par d'autres dispositions législatives communautaires relatives à la santé publique et animale.“

- **Legislativní text 32002L0099 CZ**

„Osvědčení mohou obsahovat údaje požadované v souladu s jinými právními předpisy Společenství, týkajícími se zdraví lidí a zvířat.“

Tabulka číslo 49: CHAÎNE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
chaîne alimentaire	54	potravinový a krmivový řetězec	3
chaîne de production	7	potravinový řetězec	2

Opět není specifikováno ve francouzském znění slovo „*krmivový*“, proto tento překlad řadím mezi nepřesné. V českém překladu toto slovo přebývá, jedná se tedy o konkretizaci slovního spojení v českém jazyce.

Druhý překlad je více specifikovaný než samotné francouzské *chaîne de production*, které naznačuje, že se jedná o celkovou výrobu (produkci). „*Potravinový řetězec*“ je ale přípustný, zejména pokud se za kolokací vyskytuje ještě *alimentaire*.

- **Legislativní text 32004R0854 FR**

„a) les contrôles des registres ou des documents de l'exploitation, y compris les informations relatives à la chaîne de production;“

- **Legislativní text 32004R0854 CZ**

„a) kontroly záznamu nebo dokladu v hospodářství, včetně kontroly informací o potravinovém řetězci;“

Tabulka číslo 50: PRODUCTEUR

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
animal producteur de denrées alimentaire	9	hospodářské zvíře, které je určeno k přimísení do potraviny nebo krmiva	2

„*Hospodářské zvíře, které je určeno k přimísení do potraviny nebo krmiva*“ je poměrně složitě přeložený výraz. Dochází k záměně větných členů za větu vedlejší. Ovšem vyskytují se tu jisté odchylky. Například „*hospodářské zvíře*“, které je překlad od *animale*. *Animale* je obecnější termín, zatímco „*hospodářské zvíře*“ je blíže specifikovaná kategorie.

Tabulka číslo 51: ANIMAL

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
graisse animale fondue	9	vytavený živočišný tuk	1
		živočišný tuk, který byl vytavený	1

Oba způsoby, kterými je kolokace přeložená jsou poměrně krkolomné. Z toho důvodu bych je neřadila mezi plně adekvátní překlady. Slovo „vytavený“ se v běžné mluvě nepoužívá, přece jenom obvyklejším slovem je „tavený“. Zároveň pokud se pokusíme dohledat slovní spojení se zmíněnými slovy, výraz „vytavený“ se nevyskytuje v souvislosti s potravinami, zatímco „tavený“ je pro potraviny naprosto typický a často užívaný. Abych si tuto teorii ověřila, použila jsem korpus InterCorp, kde jsem vyhledala výraz *vytavený*. Celkem bylo nalezeno 8 výskytů tohoto slova. Ani v jednom případě se nevztahuje k potravinám, ale pokaždé je spojeno s hornictvím nebo chemií. Druhý překlad kolokace je převedený na větu vedlejší, což považuji za zbytečné a zároveň zdlouhavé, když se v tomto případě dá užit výraz kratší.

Tabulka číslo 52: CONSOMMATION

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
consommation domestique privée	5	osobní spotřeba	1

Adekvátním překladem je „*soukromá domácí spotřeba*“, která přesně přenáší obsah kolokace. „*Osobní spotřeba*“ je poněkud nepřesná. *Domestique privée* totiž významově neodpovídá českému „*osobní*“. V tomto případě by bylo vhodnější použít například *personnelle*.

10.4. Překlady chybné

Tabulka číslo 53: PRODUIT

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
produit primaire	12	prvovýroba	4

Tato kolokace je naprosto nepřesná. Překlad prvovýroba by odpovídal spíše spojení s francouzským *production*, které je potom překladem naprosto adekvátním. Ale ve spojení *produit primaire* je chybná i sémantická stránka.

Tabulka číslo 54: ALIMENTAIRE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
sécurité alimentaire	39	zajištění dodávek potravin	4
		bezpečnost krmiv	1
		hygiena potravin	1

Z osmi různých překladů *sécurité alimentaire* považuji tyto tři za nesprávné. Nepovolují je terminologické databáze a nenachází se ani ve smlouvách EU. Navíc nepřenáší přesný význam obsahu, tudíž může dojít ke špatnému porozumění věty. *Zajištění dodávek potravin* jsem vyhledávala i pomocí InterCorpu, ovšem tento výraz se v celém korpusu vůbec nevyskytuje. „*Bezpečnost krmiv*“ je špatné z významového hlediska, protože francouzské znění pojednává o potravinách, což se v českém překladu vytrácí. Stejně tak z významového hlediska nevyhovuje překlad „*hygiena potravin*“. Pro toto slovní spojení se ve francouzštině používá *hygiène alimentaire*, které jsem zmínila již v kapitole adekvátních překladů.

Přesto se i významově nesprávné překlady objevily v korpusu:

- **Legislativní text 32004R0854 FR**

„A. considérant qu'un secteur agricole européen durable, productif et compétitif apporte une contribution vitale à la réalisation des objectifs fixés par les traités pour la PAC

et des objectifs de la stratégie Europe 2020, qu'il peut également aider à relever les nouveaux défis politiques que sont la sécurité alimentaire et énergétique, la sécurité de l'approvisionnement en matières premières industrielles, le changement climatique, l'environnement et la biodiversité, la santé et les mutations démographiques et que la réforme de la PAC à venir sera la première où le Parlement européen sera colégislateur avec le Conseil, conformément au traité de Lisbonne,...

- **Legislativní text 32004R0854 CZ**

„A. vzhledem k tomu, že udržitelné, produktivní a konkurenceschopné evropské zemědělské odvětví významně přispívá k plnění cílů stanovených pro oblast SZP ve Smlouvách i cílů strategie Evropa 2020; vzhledem k tomu, že může také přispět k řešení nových politických výzev, jako je zajištění dodávek potravin, energie a surovin, změna klimatu, životní prostředí a biologická rozmanitost, zdraví a demografická změna, a vzhledem k tomu, že připravovaná reforma SZP bude první, v jejímž rámci bude Evropský parlament v souladu s Lisabonskou smlouvou vytvářet právní předpisy společně s Radou,...

- **Legislativní text 32004R0853 FR**

„...ils estiment les exigences prévues par le règlement (CE) no 852/2004 sont suffisantes pour atteindre les objectifs en matière de sécurité alimentaire et lorsque l'approvisionnement en denrées alimentaires d'origine animale d'un autre établissement par un établissement de vente au détail constitue une activité marginale, localisée et restreinte.“

- **Legislativní text 32004R0853 CZ**

„...považují požadavky nařízení (ES) c. 852/2004 za dostatečné pro dosažení cílů hygieny potravin a pokud je dodávání potravin živočišného původu maloobchodním zařízení jinému zařízení okrajovou a omezenou činností na místní úrovni.“

Sécurité alimentaire je jednou z klíčových slov celé bakalářské práce. V anglickém jazyce se používá výraz *Food safety*. Pokud bychom tedy na tyto dvě kolokace koukali

z pohledu překladatelských postupů, dochází k použití transpozice. Francouzská kolokace se skládá ze spojení substantiva a adjektiva, zatímco anglická kolokace je nominálním výrazem.

Tabulka číslo 55: CHAÎNE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
chaîne alimentaire	54	potravinový dodavatelský řetězec	1
chaîne de production	7	potravinový dodavatelský řetězec	1

„*Potravinový dodavatelský řetězec*“ není příliš správný překlad. Slovo „*dodavatelský*“ v českém jazyce přebývá, protože ve francouzštině není žádným způsobem vyjádřeno. Podle terminologické databáze IATE je adekvátní překlad pro „*dodavatelský řetězec*“ *chaîne d'approvisionnement* nebo *chaîne logistique*. Stejný problém je i u druhé kolokace a jejího překladu.

- **Legislativní text 32004R0854 FR**

„demande que des mesures soient prises pour renforcer les capacités de gestion et le pouvoir de négociation des producteurs primaires et des organisations de producteurs vis-à-vis des autres opérateurs économiques de la chaîne alimentaire (essentiellement les détaillants, les entreprises de transformation et les fournisseurs d'intrants),...“

- **Legislativní text 32004R0854 CZ**

“vyzývá k přijetí opatření, jejichž cílem bude podpořit řídicí schopnosti primárních producentu a producentů organizací a jejich vyjednávací sílu ve vztahu k dalším hospodářským subjektům v potravinovém dodavatelském řetězci (především maloobchodníkům, zpracovatelům a dodavatelům vstupu do zemědělství),...“

Tabulka číslo 56: PÊCHE

Kolokace	Frekvence ve fr.	Překlad	Frekvence překladu
produit de la pêche frais	8	produkt rybolovu	2
		balený produkt rybolovu	1

„Produkt rybolovu“ nepovažuji za adekvátní překlad, protože nevyjadřuje stejný obsah jako francouzské *produit de la pêche frais*. Produktem rybolovu mohou být i výrobky v konzervě, tudíž tento překlad nepřenáší informaci o čerstvosti.

- **Legislativní text 32004R0853 FR**

„3) répondre aux exigences, fixées au point 2 de la partie B, applicables aux bateaux conçus et équipés pour assurer la conservation des produits de la pêche frais pendant plus de vingt-quatre heures.“

- **Legislativní text 32004R0853 CZ**

„3. splňovat požadavky, uvedené v části B bode 2, na plavidla určená a vybavená ke konzervaci produktu rybolovu po dobu více než 24 hodin.“

Podobně neadekvátní je i překlad druhý. Pokud bychom chtěli kolokaci přeložit jako „*balený produkt rybolovu*“, francouzská verze by se o obalu musela zmiňovat také. Nejvhodnějším slovem by bylo *emballé*, které je přídavným jménem od podstatného jména *emballage*.

Závěr

Hlavním cílem celé mé bakalářské práce je zkoumání adekvátnosti překladů kolokací, které byly vybrané z legislativních textů zaměřených na oblast „Bezpečnost potravin“.

První část práce se věnuje teorii, která s tématem úzce souvisí. Úvodní kapitola pojednává o právním překladu a přiblíží způsob, jakým konečný překlad legislativních textů vzniká. Kapitola také zmiňuje hlavní překladatelské problémy, se kterými se překladatelé právnicky orientovaných textů nejčastěji setkávají. Navazují překladatelské postupy, jejich obecné zásady a příklady k jednotlivým technikám překladů.

Téma bakalářské práce patří do korpusové lingvistiky, a proto následující kapitola nastiňuje základní pojmy této disciplíny, například korpus nebo kolokace, která je jedním z klíčových slov práce.

Po teoretické části se práce zaměřuje na praktickou stránku tématu. Prvním krokem k vytvoření paralelního korpusu je výběr samotných textů z EUR-LEX, jejich úprava a následné načtení do programu ParaConc, se kterým je nutné pracovat v průběhu celé tvorby bakalářské práce. Po vytvoření korpusu je zapotřebí vybrat klíčová slova, od kterých se bude odvíjet vyhledávání samotných kolokací. Konečný počet klíčových slov je 21 a počet kolokací, ke kterým jsem vyhledávala překlady v českém jazyce, je 62.

Po seznámení s mnohojazyčnými terminologickými databázemi, které slouží pro odborné překlady široké veřejnosti, přichází nejdůležitější část – posouzení správnosti překladů všech kolokací. Překlady jsem podle jejich adekvátnosti rozdělila na překlady správné, nepřesné a chybné. Pro větší přehlednost jsem zvolila formu tabulek, které jsou doprovázené komentářem nebo odůvodněním, z jakého důvodu patří právě do té kategorie.

Vzhledem k tomu, že jsem pracovala s oficiálními legislativními texty Evropské unie, dalo se již od začátku předpokládat, že většina kolokací bude přeložena správně.

Právo Evropské unie musí být správně formulováno ve všech členských zemích, aby došlo ke správnému pochopení práva, které země přijímají při vstupu do Unie. Analýza pouze potvrdila můj odhad před zahájením bakalářské práce. Neadekvátních překladů se v celém korpusu objevilo pouze minimum. Je nutné poznamenat, že velkou roli v posuzování správnosti hraje zejména kontext, ve kterém se kolokace vyskytuje.

Přibližně jedna třetina kolokací má více adekvátních překladů do českého jazyka. Přesto musím uznat, že převážně překlady, které se objevily v mém paralelním korpusu, jsou pokládány za spolehlivější. Celkem 22 kolokací, z celkového počtu 62, může být přeloženo více než jedním správným způsobem. Zároveň je ale vždy jeden z překladů užívaný daleko častěji a obvykleji než ty další.

Résumé

Le présent mémoire traite de la terminologie française et tchèque dans les textes législatifs européens provenant du domaine « Sécurité alimentaire ». L'objectif principal de ce mémoire est d'analyser les collocations françaises et leurs traductions tchèques issues des textes législatifs européens. Le mémoire est divisé en deux parties.

La première partie est théorique et traite des traductions juridiques avec ses problèmes majeurs, des techniques de la traduction (transposition, concentration, dilution, étoffement, dépouillement, modulation) et des termes linguistiques qui sont très importants pour le travail. Les programmes nécessaires sont Microsoft Word, Microsoft Excel, qui sont connus par tout le monde, et le programme ParaConc pour la création du corpus parallèle. Le corpus parallèle est l'ensemble des textes sous format électronique en tchèque et en français pour examiner les mots clés, les collocations et leurs traductions en langue tchèque. Tous les textes sont publiés sur le site EUR-LEX, qui est bien connu dans cadre de l'Union Européenne. EUR-LEX offre la possibilité de lire les textes européens (directives, règlements...) dans chaque langue des pays membres de l'Union Européenne.

La deuxième partie est plutôt pratique. Des traductions ont été trouvées et il a fallu comparer les expressions dans les textes législatifs européens avec des bases de données terminologiques ou les contrats fondamentaux de l'Union Européenne. Selon les sources mentionnées et mon avis personnel, j'ai distingué les traductions en traductions adéquate, imprécise et inadéquate.

Après une étude approfondie, j'ai travaillé sur la partie la plus importante de ce mémoire. La majorité des collocations a été bien traduite. Presque la moitié des traductions traitées avait différentes possibilités de traduction mais une seule manière a été utilisée dans les textes législatifs. Dans la catégorie imprécise sont les traductions avec une différence sémantique, qui est toujours expliquée au-dessous de la table.

Comme je l'avais supposé, il n'y avait pas beaucoup des mauvaises traductions. Les textes législatifs doivent être bien formulés grâce à l'explication du droit européen donc seule un minimum de traductions était considéré comme inadéquat. Il faut ajouter que le contexte joue un grand rôle. Les collocations qui sont traduites de façon imprécise ou incorrecte peuvent avoir leur justification dans le contexte.

11. Seznam použité literatury

Bibliografie

BLATNÁ R., ČERMÁK F.; *Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, ISBN 80-7106-865-9

ČERMÁK F., ŠULC M.; *Studie z korpusové lingvistiky – Kolokace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006

ČERMÁK F.; *Jazyk a jazykověda*, Nakladatelství Karolinum, Praha, 2004

RADIMSKÝ, J.; *Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových médií (1990 – 1996)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2003, ISBN 80-7040-624-0

ŠULC, M.; *Korpusová lingvistika: První vstup*. Praha: Karolinum, 1999

TIONOVÁ, A.; *Francouzština pro pokročilé*. Nakladatelství LEDA spol. s r. o., 2000, ISBN 80-85927-80-2

TOMÁŠEK, M.; *Překlad v právní praxi*. Linde Praha a.s., 1998, ISBN 80-7201-125-1

Elektronické zdroje

EUR-LEX [online zdroj]. *Přístup k právu Evropské unie.*, Poslední aktualizace 28. 06. 2013. Zdroj dostupný z: <http://eur-lex.europa.eu/>

EUROVOC THEZAURUS [online zdroj]. *Mnohojazyčný tezaurus Evropské unie.*, Verze 4.4. Zdroj dostupný z: <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=cs>

ISAP [online zdroj]. *Informační systém pro aproximaci práva.* Databáze dostupná z: <http://isap.vlada.cz>

IATE [online zdroj]. *InterActive Terminology for Europe.* Verze 1. 4. 14. Databáze dostupná z: <http://iate.europa.eu>

GLOSBE [online zdroj]. *Glosbe - vícejazyčný on-line slovník.* Poslední aktualizace 28. 06. 2013. Dostupné z: <http://cs.glosbe.com/>

INTERCORP [online zdroj]. *InterCorp – projekt paralelních korpusů Filozofické fakulty Karlovy Univerzity v Praze.* Verze 6 zveřejněná 8.4.2013. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/intercorp/>

12. Přílohy

12.1. Seznam všech použitých kolokací

PRODUIT	produit d'origine animale
	sous-produits animaux
	produit primaire
ALIMENTAIRE	législation alimentaire
	secteur alimentaire
	offre alimentaire
	hygiène alimentaire
	sécurité alimentaire
DENRÉE	circulation des denrées alimentaire
	animal producteur de denrées alimentaire
	denrée d'origine animale
CONTRÔLE	contrôle sanitaire officiel
	échantillon de contrôle
	efficacité des contrôles
	point critique de contrôle
ALIMENT	aliment génétiquement modifié
	sécurité des aliments
	sécurité des aliments pour animaux
PRODUCTION	production primaire
	zone de production
	surproduction
	production hygiénique
VIANDE	viande fraîche
	viande séparée mécaniquement
	contamination de la viande
SANTÉ	santé humaine
	santé publique
ANIMAL	consommation animale
	graisse animale fondue
MARCHÉ	réalisation du marché intérieur

	fonctionnement du marché intérieur
	retrait du marché
SÉCURITÉ	sécurité des additifs alimentaires
CONSOMMATION	autorité vétérinaire compétente
	médicament vétérinaire
	certificat vétérinaire
PROTECTION	niveau de protection
	protection du consommateur
	protection sanitaire
CHAÎNE	chaîne du froid
	chaîne de production
	chaîne alimentaire
INSPECTION	régime de distribution de lait
	distribution de produit
	homogénéité de la distribution
CONSOMMATEUR	confiance de consommateur
	intérêt de consommateur
	consommateur final
PRODUCTEUR	producteur primaire
	producteur de denrées alimentaires
	animal producteur de denrées alimentaire
ENTREPOSAGE	entreposage domestique
	local d'entreposage
	mode d'entreposage
PÊCHE	produit de la pêche non transformé
	produit de la pêche vivant
	produit de la pêche frais
VÉTÉRINAIRE	autorité vétérinaire compétente
	médicament vétérinaire
	certificat vétérinaire
DISTRIBUTION	distribution de produit
	homogénéité de la distribution

12.2. Použité zkratky

EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
popř.	popřípadě
př.	příklad
tzv.	tak zvaný
ČJ	český jazyk
FJ	francouzský jazyk
m.	mužský rod
f.	ženský rod
N	substantivum (nom) / podstatné jméno
Adj.	adjektivum / přídavné jméno
Adv.	adverbium / příslovce
Prep.	předložka
Před.	předpona
ES	Evropské společenství
CE	Communauté européenne
EHS	Evropské hospodářské společenství
CEE	Communauté économique européenne
IATE	Interactive Terminology for Europe
ISAP	Informační systém pro aproximaci práva
EFSA	European Food Safety Authority